

Södertälje
kommun

Folkhälsostrategi

Södertälje kommun 2021–2024

Folkhälsostrategi 2021–2024, dnr: KS 19/224

Fastställd av kommunfullmäktige 2020-11-30

Ersätter Folkhälsoprogram 2015–2018, dnr: KS 14/271 samt

Folkhälsopolicy 2012–2018, dnr: KS 11/340

Giltighet: 2021–2024

Ansvar för uppföljning och revidering: Kommunstyrelsen

Dokumentansvar: Kommunstyrelsens kontor, avdelningen för
administration och utredning

Innehållsförteckning

DEL 1	4
Inledning	5
God och jämlik hälsa – en rättighet	5
Agenda 2030	5
Nationella folkhälsopolitiska målområden	6
Mål och budget	6
Hälsans bestämningsfaktorer	8
Syftet med kommunens folkhälsostrategi	9
Kommunens ansvar för folkhälsan	9
Samverkan med andra aktörer	9
Utformandet av folkhälsostrategin 2021–2024	9
Folkhälsostrategin som styrdokument	10
Användning och uppföljning	10
DEL 2	12
Strategi för folkhälsoarbetet	13
Övergripande mål	13
Syftet med strategin	13
Målgrupp	13
Målområden och mål	13
<i>Målområde 1. Det tidiga livets villkor</i>	<i>15</i>
<i>Målområde 2. Utbildning och arbete</i>	<i>19</i>
<i>Målområde 3. Delaktighet, inflytande och tillit</i>	<i>28</i>
<i>Målområde 4. Boende och boendemiljöer</i>	<i>31</i>
<i>Målområde 5. Hälsosamma levnadsvanor</i>	<i>35</i>
<i>Målområde 6. Psykisk hälsa</i>	<i>40</i>
Bilaga 1. Definitioner	47
Bilaga 2. Styrdokument för folkhälsoarbetet	48
Referenser	50

Folkhälsostrategin är indelad i två delar:

Del 1 – beskriver bland annat bakgrunden till folkhälsostrategin, hur styrdokumentet ska användas, syftet, utformningen och hur uppföljning ska ske.

Del 2 – beskriver själva strategin i form av målområden, mål, målbild, indikatorer samt ansvar.

Del 1

Inledning

God och jämlik hälsa – en rättighet

Hälsa är ett tillstånd av fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, och inte endast frånvaro av sjukdom eller funktionsnedsättning. Hälsa inbegriper fyra positiva värden: långt liv, friskt liv, rikt liv och jämlikt liv. En god hälsa ska ses som en resurs för samhället och dess individer, och inte enbart som ett mål i sig.

Till skillnad mot individens hälsa, är folkhälsa ett samlingsbegrepp för hela befolkningens hälsotillstånd. Det tar hänsyn till såväl nivån på hälsan som fördelningen av hälsan. En god folkhälsa bör därmed innebära att hälsan ska vara så god som möjligt och så jämlikt fördelad som möjligt bland olika grupper i samhället. För att minska skillnader i hälsa behöver alla delar av samhället ta ett ansvar, såväl den enskilda människan som samhället i stort.

Agenda 2030

Agenda 2030 en utvecklingsagenda som består av 17 globala mål samt 169 delmål. I agendan betonas att de tre perspektiven, det sociala, miljö- och ekonomiska, är lika viktiga och ömsesidigt beroende av varandra.¹ Alla tre perspektiven påverkar människors livsvillkor och hälsa. Södertälje kommuns strategi för att uppnå en god och jämlik folkhälsa har sin grund i framförallt följande mål och delmål:

1.2 Minska fattigdomen med minst 50 %	3.8 Tillgängliggör sjukvård för alla	5.2 Utrota våld mot kvinnor och utnyttjande av kvinnor och flickor	11.2 Tillgängliggör hållbara transportsystem för alla
1.4 Lika rätt till egendom, grundläggande tjänster, teknologi och ekonomiska resurser	4.1 Avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av god kvalitet	5.3 Avskaffa tvångsäktenskap och könsstympning	11.3 Inkluderande och hållbar urbanisering
2.1 Tillgång till säkra och näringsriktig mat för alla	4.2 Lika tillgång till förskola av god kvalitet	8.5 Full sysselsättning och anständiga arbetsvillkor med lika lön för alla	11.7 Skapa säkra och inkluderande grönområden för alla
2.2 Utröta alla former av febernärning	4.3 Lika tillgång till yrkesutbildning och högre utbildning av god kvalitet	8.6 Främja ungas anställning, utbildning och praktik	12.8 Öka allmänhetens kunskap om hållbara livsstilar
3.4 Minska antalet dödsfall till följd av icke smittsamma sjukdomar och främja mental hälsa	4.4 Öka antalet personer med färdigheter för ekonomisk trygghet	10.1 Minska inkomstklyftorna	16.1 Minska våldet i världen
3.5 Förebygg och behandla drogmissbruk	5.1 Utröta dirskriminering av kvinnor och flickor	10.2 Främja social, ekonomisk och politisk inkludering	16.2 Skydda barn mot övergrepp, utnyttjande, människohandel och våld

Nationella folkhälsopolitiska målområden

Våren 2018 antog Regering en ny inriktning för det nationella folkhälsoarbetet. De tidigare elva nationella folkhälsopolitiska målområdena omvandlades till följande åtta målområden och bygger till stor del på Agenda 2030. De nya målområdena avser att förtydliga vilka bestämningsfaktorer som är väsentliga för att uppnå en god och jämlik hälsa i hela befolkningen.

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Mål och budget är överordnat kommunens andra styrdokument

Mål och budget

Södertälje kommuns styrmodell har som syfte att stärka den långsiktiga planeringen och styra mot och följa upp de mål som kommunfullmäktige fastställt som strategiskt viktiga. Mål och budget är det övergripande styrande dokumentet för kommunens nämnder och bolagsstyrelser och är överordnat kommunens andra styrdokument.

Utöver Mål och budget finns styrdokument som kommunen själv väljer att ta fram inom olika områden för att förtydliga en viljeinriktning eller ett förhållningssätt till något. Dessa styrdokument kompletterar Mål och budget och vägleder och konkretiserar hur arbetet i Södertälje kommun ska gå till.

I Södertälje kommun används begreppet hållbarhet i Mål och budget, för att beskriva den utveckling man vill se över tid. Kommunens hållbarhetsarbete utgår från Agenda 2030, där begreppet hållbar utveckling kan delas upp i tre dimensioner – social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. En god och jämlik hälsa är en av de viktigaste förutsättningarna för social hållbarhet.

För att utveckla Södertälje på ett hållbart sätt har kommunfullmäktige tagit fram åtta övergripande mål, vilka kategoriserats i sex målområden. Dessa finns i Mål och budget 2020–2022 och såväl nämnder som bolag ska förhålla sig till fullmäktiges mål.

Ett av kommunens målområde är *Södertäljes medborgare och välfärd – social hållbarhet*. Till detta fullmäktigemål hör tre mål som alla är relevanta för kommunens folkhälsoarbete.

- Medborgarna har inflytande och är delaktiga
- Medborgarna har goda livsvillkor
- Medborgarna får en god service och en hög tillgänglighet

"För Södertälje kommun betyder social hållbarhet att alla invånare får sina rättigheter och behov tillgodosedda. Ett socialt hållbart samhälle är jämställt och människor har inflytande och ges likvärdiga förutsättningar att leva ett gott liv med god hälsa. När välfärdssektorns verksamheter såsom skola och äldreomsorg fungerar bra, stärker detta den sociala hållbarheten. Samhällsplaneringen kan på olika sätt bidra till den sociala hållbarheten. Exempelvis handlar det om att ta hänsyn till hur infrastruktur, bostadsbyggande, parkmiljöer och friluftsområden påverkar den sociala hållbarheten. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen. Insatser för kultur, idrott och demokrati är därför, vid sidan om kvalitet i välfärden, av största vikt för att bevara och utveckla den sociala hållbarheten."

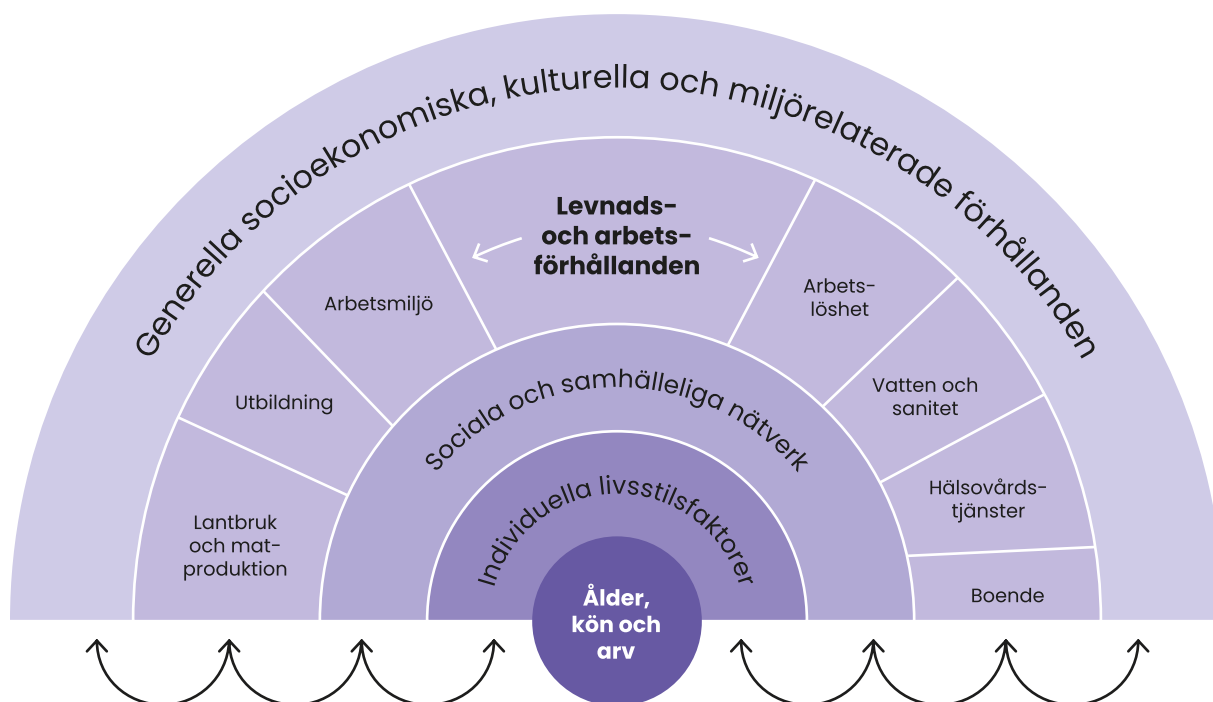

Foto: Pontus Orre

Hälsans bestämningsfaktorer

För att uppnå en god och jämlik hälsa krävs att människor ges likvärdiga villkor och förutsättningar. Dessa villkor och förutsättningar benämns ofta som hälsans bestämningsfaktorer. Modellen nedan illustrerar hälsans bestämningsfaktorer som på ett enkelt sätt visar bredden av faktorer som påverkar vår hälsa. Sambanden mellan bestämningsfaktorerna och hälsan är komplexa och samma bestämningsfaktorer ligger ofta till grund för flera olika hälsoutfall. I den här strategin är de flesta målområdena och målen relaterade till varandra och påverkar hälsan på fler än ett sätt.

Ojämlighet i hälsa skapas av att olika grupper i samhället, som till exempel kvinnor och män eller olika socioekonomiska grupper, har systematiskt olika livsvillkor och levnadsvanor. Detta påverkar risken för såväl smittsamma som icke smittsamma sjukdomar. Ojämlighet i hälsa finns när det finns systematiska hälsoskillnader mellan olika samhällsgrupper med olika social position. En förklaring till att hälsoproblem kan vara större i vissa grupper i särskilt utsatta situationer i samhället är att skillnader i resurser inte bara leder till skillnader i risk för ohälsa mellan olika sociala grupper, utan också till skillnader i mottaglighet eller motståndskraft och skillnader i sociala och ekonomiska konsekvenser av ohälsa. Grupper i särskilt utsatta situationer kan till exempel vara hbtq-personer, personer med funktionsnedsättning, migranter, nationella minoriteter och personer som står utanför arbetsmarknaden.

Regnbågsmodellen över hälsans bestämningsfaktorer. Källa: Dahlgren & Whitehead 2007/1991

Syftet med kommunens folkhälsostراتيجية

Folkhälsostراتيجية syftar till en tydlig och långsiktig inriktning för folkhälsöfrågorna, att stärka, utveckla och skapa förutsättningar för en god och jämlik folkhälsa för alla i kommunen. Strategin utgör därför en viktig del i kommunens hållbarhetsarbete. Strategin vänder sig i första hand till tjänstepersoner och förtroendevalda i Södertälje kommun som på olika sätt ska arbeta med att förbättra folkhälsan, men också till kommuninvånarna för att ge en inblick i kommunens arbete med folkhälsan.

Kommunens ansvar för folkhälsan

Kommuner liksom regioner är centrala aktörer för att förbättra folkhälsan, eftersom de i sina olika kärnuppdrag ansvarar för merparten av de välfärdstjänster som påverkar befolkningens hälsa genom hela livet. Flera områden har stor påverkan på folkhälsan såsom barns uppväxtvillkor, miljön, bostads- och samhällsplaneringen, skola, arbetsmarknad, socialtjänst, integration och livsmedel.² Det ligger i både kommunens och regionens eget intresse att arbeta för en god och jämlik hälsa, eftersom en friskare befolkning kommer att ha en positiv effekt på kärnuppdragen. Det finns goda skäl att tänka in hälsa i alla politiska områden. En framgångsfaktor för förbättrad folkhälsa är att folkhälsöfrågorna ingår i ordinarie styr- och ledningsstrukturer.

Samverkan med andra aktörer

Utöver sina kärnuppdrag har kommunen i egenskap av samhällsaktör möjlighet att i samverkan med andra aktörer bidra till en stärkt folkhälsa. För ett framgångsrikt folkhälsoarbete och för en god och jämlik folkhälsa behöver arbetet vara långsiktigt och tvärsektoriellt där olika aktörer, internt och externt, samverkar för att nå målen. Minskade hälsoskillnader är en förutsättning för ett hållbart samhälle och helt avgörande för att Sverige ska bidra till att uppnå de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030.

Utformandet av folkhälsostراتيجية 2021–2024

Strategin har sin bakgrund i kommunens tidigare folkhälsopolicy (2012–2018) och folkhälsoprogram (2015–2018) och är slutprodukten av ett omfattande revideringsarbete av nämnda styrdokument. Den här folkhälsostراتيجية ersätter de två tidigare styrdokument. Mål och budget, de nationella folkhälsomålen och Agenda 2030 är utgångspunkter för styrdokumentet. Härutöver har strategin reviderats utifrån det nationella målet för folkhälsopolitiken – "att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa på lika villkor för hela befolkningen".

Strategin utgår också från statistik om hälsoläget i Södertälje. Utifrån det har ett antal målområden tagits fram som skapar inriktning på kommunens folkhälsoarbete. Folkhälsostراتيجية har koppling till många av kommunens övriga styrdokument och har i största möjliga mån synkats med dem.

I Södertälje kommun är folkhälsostراتيجية ett strategiskt aktiverande övergripande styrdokument som håller ihop kommunens arbete med social hållbarhet.

Folkhälsostراتيجية som styrdokument

I Södertälje kommun är folkhälsostراتيجية ett strategiskt aktiverande övergripande styrdokument som håller ihop kommunens arbete med social hållbarhet. Handlingsplanen för suicidprevention och Handlingsplanen mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck är handlingsplaner som bygger vidare på specifika folkhälsoproblem. Även styrdokument för demokratiutveckling kan komma att bygga vidare på strategin. Kommunen har styrdokument för den ekologiska hållbarheten såsom Miljö- och klimatprogrammet, Kemikalieplanen och Pollineringsplanen. Folkhälsostراتيجية fokuserar först och främst på den sociala hållbarheten även om dessa perspektiv inte utesluter varandra.

Med de nationella folkhälsopolitiska målområdena som utgångspunkt har sex målområden prioriterats och anpassats för Södertäljes utmaningar och behov samt för att stärka och utveckla folkhälsan i kommunen. Benämningarna på målområdena i den här strategin har anpassats utifrån ett Södertäljeperspektiv:

1. Det tidiga livets villkor
2. Utbildning och arbete
3. Inflytande, tillit och delaktighet
4. Boende och boendemiljöer
5. Hälsosamma levnadsvanor
6. Psykisk hälsa

Användning och uppföljning

Strategin är en viktig del av det strategiska hållbarhetsarbetet och är styrande för Södertälje kommun som organisation och de hel- samt delägda kommunala bolagen. Strategin är vägledande för nämnder, styrelser, och bolag vid beslut och styrning. De åtgärder som prioriteras av nämnder och bolag beskrivs i nämndernas verksamhetsplaner och i bolagens affärsplaner och följs upp årligen.

Folkhälsostراتيجية är också ett stöd och underlag för verksamheternas eget folkhälsoarbete och i beslut som kan påverka folkhälsan. Strategin ska främja samverkan med andra aktörer, både interna och externa.

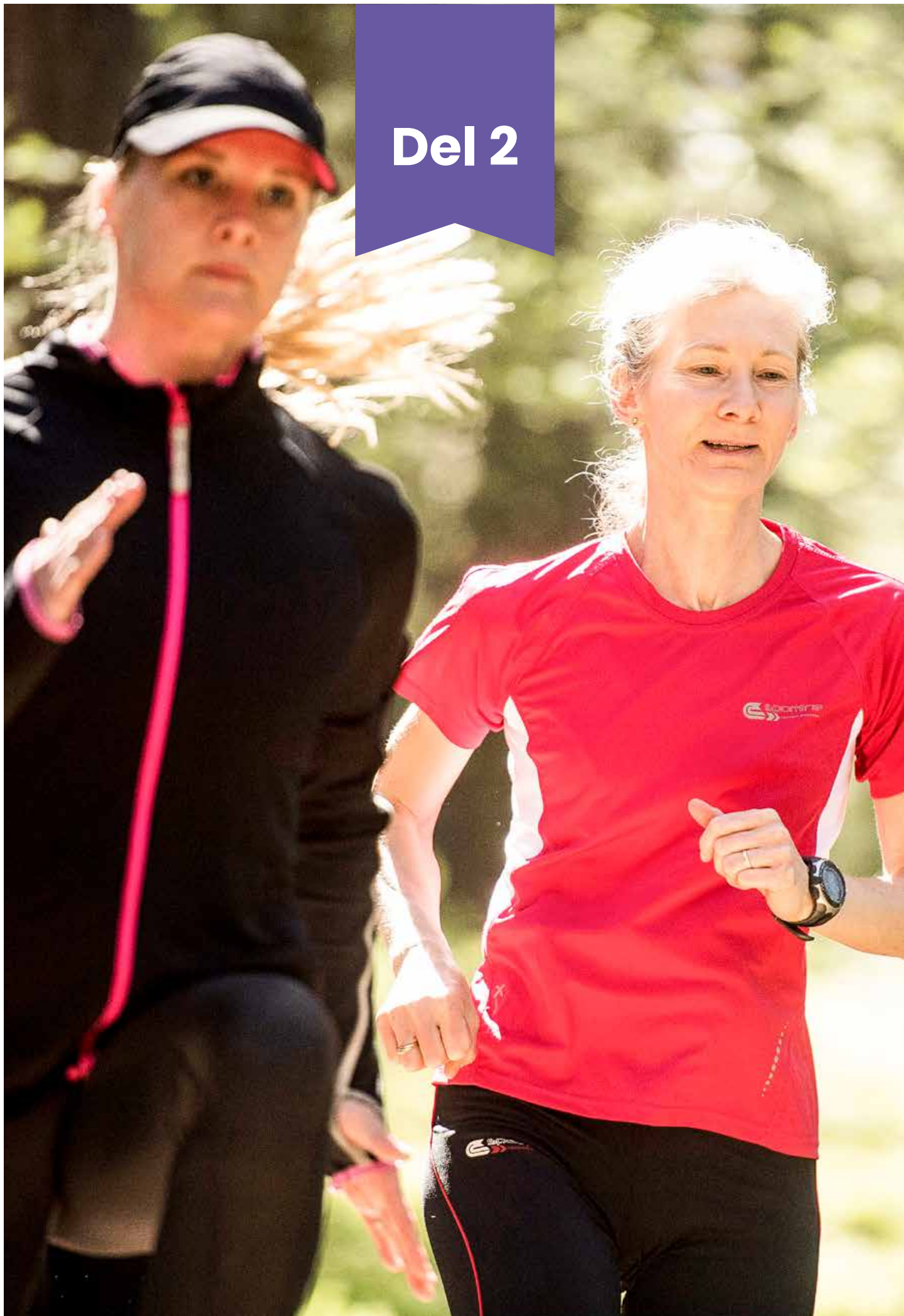
Nämnder och bolag ska redovisa och godkänna sina ansvarsdelar i respektive nämnd och styrelse innan en uppföljning av folkhälsostراتيجية med tillhörande handlingsplaner tas i sin helhet i Kommunstyrelsen och Kommunfullmäktige. Med tillhörande handlingsplaner menas de handlingsplaner som bygger vidare på ett specifikt folkhälsoproblem såsom "Handlingsplanen för suicidprevention", "Handlingsplanen för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck" och styrdokument för demokratiutveckling.

Kommunstyrelsens kontor har ett övergripande ansvar för samordning och redovisning av att en samlad uppföljning tas fram årligen.

Foto: Pontus Orre

Del 2

Strategi för folkhälsoarbetet

Övergripande mål

Det övergripande målet för Södertälje kommuns folkhälsost strategi utgår från det nationella målet. Målet är att *"skapa samhällliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa för alla medborgare i Södertälje och arbeta mot att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation"*.

Syftet med strategin

Folkhälsost strategin ska vara vägledande och ange gemensam inriktning för det långsiktiga folkhälsoarbetet i Södertälje kommun. Strategin syftar till att:

- stärka och utveckla kommunens arbete för en god och jämlik folkhälsa
- skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa för alla i kommunen
- folkhälsoarbetet och folkhälsoperspektivet ska vara en del av all ordinarie verksamhet
- hålla ihop de sociala hållbarhetsfrågorna

Målgrupp

Strategin syftar till att förbättra folkhälsan hos alla kommuninvånare. Södertälje kommun prioriterar barn och unga i allt arbete, men det är viktigt att folkhälsan förbättras för de grupper i befolkningen som är särskilt utsatta för ohälsa eller befinner sig i en riskgrupp för ohälsa. Södertälje kommun ska vara en bra kommun att åldras i. Folkhälsan i Sverige utvecklas positivt för befolkningen som helhet men hälsoklyftorna har ökat de senaste decennierna. Det finns särskilt en skillnad i hälsa mellan personer med socioekonomisk utsatthet, personer med funktionsnedsättning, hbtq-personer, nationella minoriteter och den övriga befolkningen.³

De sju diskrimineringsgrunderna som innefattar ålder, kön, sexualitet, funktionsnedsättning, könsöverskridande identitet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning ska ligga till grund för allt folkhälsoarbete i kommunen.

Målområden och mål

Under varje målområde redogörs för respektive mål, indikatorer, samordningsansvar, medansvar samt vilka nämnder/bolag som är berörda av målet. Varje mål inbegriper även förslag på inriktning, fakta och nuläge. Förslag på inriktning är tänkt att vara ett stöd för hur inriktningen av arbetet med det specifika målet kan se ut. Under vissa målområden finns det handlingsplaner som tydliggör hur målet ska uppnås. Inom de målområden som saknar en handlingsplan i dagsläget kan det vara lämpligt att ta fram en sådan för att tydliggöra hur och när åtgärder ska genomföras och av vem. Fakta belyser vad som påverkar det specifika folkhälsoproblemet. Nuläget ska ge en bild av hur det ser ut i Södertälje utifrån statistik och pågående arbete, där olika exempel från kommunens arbete nämns.

Den nämnd som anges som samordningsansvarig ska driva på och samordna så att målet genomförs tillsammans med de nämnder och bolag

Strategin vänder sig till alla invånare i kommunen.

som är medansvariga. De nämnder och bolag som är berörda av målet är inte ansvariga för att genomföra några särskilda åtgärder men kan behöva bistå med hjälp i form av fysiska arenor för att kunna genomföra vissa åtgärder, kunskap och stöd till de nämnder som är ansvariga. Det är varje ansvarig nämnd och bolags uppgift att genomföra de utpekade målen i folkhälsost strategin och avgöra vilka åtgärder som är nödvändiga inom ramen för sitt uppdrag.

Indikatorerna som anges vid varje mål ska användas av ansvariga nämnder för att följa upp respektive mål. Indikatorerna är tänkta som vägledning för att mäta målet. Det är möjligt att det finns andra indikatorer som är lämpliga att använda. Målen och indikatorerna ska i möjligaste mån brytas ned utifrån de sju diskrimineringsgrunderna. Samtliga indikatorer som beskrivs i strategin är valda i möjligaste mån utifrån befintliga, nationella indikatorer. Nedanstående sex målområden med tolv mål prioriteras i Södertälje kommuns folkhälsost strategi:

1. Det tidiga livets villkor

- a) Barnfattigdomen i Södertälje ska minska
- b) Föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets första fem år

2. Utbildning och arbete

- c) Alla barn ska ha tillgång till förskoleverksamhet med hög kvalitet på lika villkor
- d) Den hälsofrämjande och trygga skolgången ska öka
- e) Sysselsättningen bland kommunens invånare ska öka

3. Inflytande och delaktighet

- f) Invånarnas delaktighet, tillit och inflytande ska öka i kommunen

4. Boende och boendemiljöer

- g) Kommunens fysiska miljöer som främjar aktivitet och en god och jämlik hälsa ska öka
- h) Säkerheten och tryggheten i bostadsområden i kommunen ska öka

5. Hälsosamma levnadsvanor

- i) Den fysiska aktiviteten bland kommunens invånare ska öka
- j) Andelen invånare som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, tobak eller spel ska minska

6. Psykisk hälsa

- k) Det psykiska välbefinnandet bland kommunens invånare ska öka
- l) Andelen våldsutsatta i kommunen ska minska

En förutsättning för att nå effekt av folkhälsost strategin är att ett folkhälsoperspektiv, jämlikhetsperspektiv och jämställdhetsperspektiv integreras i arbetet med styrning och ledningssystem.

Målområde 1. Det tidiga livets villkor

Vår barndom påverkar oss hela livet. Förhållandena under barn- och ungdomsåren har stor betydelse för både den psykiska och fysiska hälsan under hela livet. Tidiga åtgärder i hem- och förskolemiljön främjar barns och ungas hälsa, minskar skillnader i uppväxtvillkor och kan möjliggöra en god hälsa senare i livet. Trygga ekonomiska förutsättningar och en stabil boendesituation är en grundläggande trygghetsfaktor för alla barn.⁴

Mål A – Barnfattigdomen i Södertälje ska minska

<p>Samordningsansvarig Kommunstyrelsen</p> <p>Medansvarig Kommundelsnämnderna Omsorgsnämnden Socialnämnden Stadsbyggnadsnämnden Tekniska nämnden</p> <p>Berörda av målet Kultur- och fritidsnämnden Utbildningsnämnden Telge Bostäder/Telge Hovsjö</p>	<p>Indikatorer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Andel barn som lever i barnfattigdom (SCB) • Andelen invånare 0–19 år i ekonomiskt utsatta hushåll (Kolada) • Andel barn som ingår i familjer med ekonomiskt bistånd (Kolada) • Barn i familjer med låg inkomststandard (Kolada) • Trångboddhet i flerbostadshus (Kolada)
---	---

Förslag på inriktning

För att minska barnfattigdomen behöver kommunen arbeta med att förbättra förutsättningarna för föräldrar vad gäller bostad och sysselsättning som påverkar inkomstmöjligheterna. Insatser som syftar till att förmildra situationen för barn som lever i barnfattigdom behöver genomföras, såsom till exempel bygga bostäder som är ekonomiskt tillgängliga för alla, kulturskola för barn och ungdomar i flera områden i kommunen och tillgängliga och kostnadsfria fritids-, idrotts- och lovaktiviteter för alla. Tillgången till samhällsservice och bibliotek i socioekonomiskt utsatta områden bör prioriteras.

Fakta

I Sverige handlar barnfattigdom bland annat om att barn som lever i ekonomiskt utsatta familjer är mindre delaktiga i samhället. De tillgodosör sig sina rättigheter i mindre utsträckning, tenderar att ha sämre betyg i skolan, oftare lever under osäkra boendeförhållanden och saknar en känsla av att kunna förverkliga sina drömmar.⁵ Barn som lever i fattigdom deltar mindre i avgiftsbelagda kultur-, fritids-, och idrottsaktiviteter och blir därmed mindre delaktiga i samhället. Under år 2015 och 2016 uppskattade Rädda barnen att 5 390 barn levde i hemlöshet, i Sverige, och således levde i osäkra boendeförhållanden. Totalt 1 573 av barnen levde i akut hemlöshet.⁶ Socialstyrelsen genomförde en kartläggning år 2017 som visar att andelen föräldrar som lever i hemlöshet har ökat. Särskilt bland kvinnor och personer som är utlandsfödda.⁷

Barn till ensamstående kvinnor uppvisar den högsta ekonomiska sårbarheten. Den ekonomiska utsattheten är fyra gånger så hög bland barn till ensamstående kvinnor jämfört med barn till sammanboende. Lite mer än vart femte barn med utländsk bakgrund (en eller två föräldrar födda utomlands) år 2016 (21,6 %) levde i ekonomisk fattigdom, jämfört med

DELMÅL 1-2

MINSKA FATTIGDOMEN MED MINST 50%

DELMÅL 1-4

LIKA RÄTT TILL EGENDOM, GRUNDLÄGGANDE TJÄNSTER, TEKNOLOGI OCH EKONOMISKA RESURSER

DELMÅL 10-1

MINSKA INKOMSTKLYFTORNA

DELMÅL 10-2

FRÄMJA SOCIAL, EKONOMISK OCH POLITISK INKLUDERING

Foto: Pontus Orre

40

procent av barnen i Södertälje levde i trångboddhet år 2019

5,2

procent minskad barnfattigdom i Södertälje 2011–2016.

3,1 procent av barn till föräldrar som är födda i Sverige. Barnfattigdomen är alltså sju gånger högre bland barn med utländsk bakgrund. Att ha utländsk bakgrund och en ensamstående förälder är faktorer som var för sig ökar risken och sårbarheten för att leva under ekonomiskt knappa förhållanden. Tillsammans förstärker de båda faktorerna varandra. Drygt 42 procent av alla barn med utländsk bakgrund och med en ensamstående förälder lever i ekonomisk fattigdom år 2016.⁸ Barn som vuxit upp i familjer med försörjningsstöd har som vuxna en förhöjd risk för social utsatthet och hälsoproblem som alkohol- och drogmissbruk, psykisk ohälsa och suicidförsök.⁹ De löper mer än dubbelt så hög risk att dö under barn- domen än andra barn som inte levt i ekonomisk utsatthet.¹⁰

Nuläge

I Södertälje var det år 2017 totalt 27 procent av barnen som levde i ekonomiskt utsatta familjer och 15 procent av barnen levde i familjer med låg inkomststandard. Det finns ingen skillnad mellan pojkar och flickor. Södertälje är en av de kommuner i landet där barnfattigdomen minskade mest mellan år 2011–2016, med 5,2 procentenheter. År 2016 levde totalt 14,2 procent av Södertäljes barn i fattigdom.¹¹ I Södertälje var det 3 315 (eller 15, 2 procent) barn (0–17 år) som levde med en ensamstående mamma år 2018 och totalt 52,3 procent av barnen har utländsk bakgrund i kommunen.

I Södertälje är osäkra boendeförhållanden ett problem, både genom trångboddhet och genom hemlöshet. Under 2019 var det 40 procent av barnen i Södertälje som bodde i trångboddhet. Andelen barn har ökat något de senaste åren. Det är något fler pojkar som bor i trångboddhet än flickor. Södertälje har en hög andel människor som lever i långvarig hemlöshet jämfört med andra kommuner. Majoriteten av de i långvarig hemlöshet har ett kommunkontrakt. Målet med kommunkontrakt är att personerna ska ta över sitt kontrakt.¹² Södertälje kommun har även ett högt antal vräkningar som berör barn jämfört med andra kommuner.

Information om att det är en barnfamilj som har hyrt olovligen i andra hand framkommer inte alltid i förväg, förrän vid själva avhysningen. Det kan bero på att barnen och barnens familj inte är folkbokförda på adressen. När en hyresvärd upptäcker olovlig andrahandsuthyrning sägs hyresavtalet upp, vilket kan leda till en vräkning. I Södertälje är olovlig andrahandsuthyrning och handel med hyreskontrakt ett problem.¹³ Telge Bostäder och socialtjänsten i kommunen har ett tätt samarbete när det gäller vräkningar som involverar barn.

Kommunen har en markanvisningspolicy som bygger på kommunens översiktsplan och fokuserar på bland annat hållbar utveckling, attraktivt och varierat bostadsutbud. Delar av målen består av att öka bostadsbyggandet i attraktiva lägen i hela kommunen och främja mångfald och motverka alla former av segregation.¹⁴

Mål B – Föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets första fem levnadsår

Samordningsansvar	Indikatorer
Socialnämnden	<ul style="list-style-type: none"> • Antal deltagare i grupper och utbildningar (egen statistik) • Antal utbildningsinsatser (egen statistik) • Antal familjer som deltar i hembesöksprogrammet (egen statistik) • Andel nöjda deltagare (egen statistik)
Medansvarig Kommunstyrelsen	
Berörda av målet Kommundelsnämnderna Omsorgsnämnden Stadsbyggnadsnämnden Tekniska nämnden Utbildningsnämnden	

Förslag på inriktning

Föräldrar och vårdnadshavare i Södertälje behöver få rätt förutsättningar i sitt föräldraskap och föräldrastöd bör erbjudas generellt till samtliga föräldrar/vårdnadshavare men även riktat stöd till de föräldrar med barn som har någon beteendeproblematik eller funktionsnedsättning. Föräldrastödet i Södertälje behöver samordnas mellan berörda nämnder för att få en helhetsbild av vilket stöd som finns idag och vad som behöver utvecklas. Utbildningsnämndens verksamheter kan främst användas som arenor för informationsspridning men även för att anordna föräldrastödsutbildningar. Det våldsförebyggande arbetet behöver integreras i det kommunala föräldrastödet och i skolans sex- och samlevnadsundervisning. Regionen är en avgörande samarbetspartner när det gäller familjecentraler då centralerna är en samverkansform mellan kommun och region. När det gäller föräldrastöd kan kommunen erbjuda detta utan samverkan med regionen.

Fakta

Föräldrarnas olika sociala, ekonomiska och pedagogiska resurser spelar en central roll för barnets utveckling. En god relation mellan barn och föräldrar minskar risken för en rad olika hälsoproblem och riskbeteenden hos barnet. För barns hälsa och välfärd är det väsentligt att deras föräldrar visar omtanke och kärlek mot barnet men också att de kan sätta ramar för barnets beteenden. Däremot påverkar brister i hemmiljön barnet negativt. Dåliga relationer i en familj ökar risken för psykiska och sociala problem hos barnet.¹⁵

Det finns planer på att öppna ytterligare familjecentraler i Södertälje.

Föräldrar eller vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning är en utsatt grupp som rapporterar genomgående sämre värden för livsvillkor, levnadsvanor och hälsa jämfört med vårdnadshavare till barn som inte har en funktionsnedsättning.¹⁶

De flesta föräldrar har någon gång under sitt föräldraskap behov av stöd i att vara förälder. Det finns föräldrastödsutbildningar som är universella och vänder sig till alla föräldrar och så finns det föräldrastödsutbildningar som vänder sig till föräldrar till barn som tillhör en riskgrupp, exempelvis med utåtagerande beteende. Kostnadsberäkningar på föräldrastödsutbildningar visar att det är en relativt billig insats. Fem procent av alla barn i Sverige beräknas ha en utåtagerande problematik. Resultaten visar att beteendeproblem och psykisk ohälsa hos barnen minskar när föräldrarna har deltagit i ett föräldrastödsprogram som riktar in sig på detta.¹⁷

Nuläge

Södertälje har en familjecentral i Geneta som är en mötesplats för föräldrar och barn upp till sex år. Familjecentralen är en samverkan mellan Södertälje kommuns öppna förskola, kommunens familjestöd, Capio Wasa barnmorskemottagning (BMM) och barnavårdscentral (BVC). På familjecentralen kan man få stöd i rollen som blivande förälder, förälder och om familjereationer samt besöka öppna förskolan. Familjecentralen bedriver tre typer av föräldrautbildning och verksamheten är gratis. Föräldrastöd för föräldrar med barn med funktionsnedsättning bedrivs även på Habiliteringen.¹⁸

Efter inspiration av en samverkande arbetsmodell som provats i Rinkeby har familjecentralen ett utökat hembesöksprogram för barn till förstängsföräldrar. Syftet är att ge så tidigt stöd som möjligt för att förebygga ohälsa. Hembesöksprogrammet har haft väldigt god uppslutning med goda resultat.¹⁹ Det finns planer på att öppna ytterligare familjecentraler i Södertälje. Inom Barn och ungdom finns också Nyckeln. Nyckeln erbjuder barn/ungdomar och deras familjer stöd. Stödet sker både i form av gruppverksamhet samt råd och stöd i enskilda samtal utan insatsbeslut. Syftet är att kunna hjälpa familjer innan problem växer sig stora. Nyckeln består av ett team av erfarna familjebehandlare som kan ge hela familjen stöd på olika sätt.

Foto: Pontus Orre

Målområde 2. Utbildning och arbete

Det finns ett starkt samband mellan hälsa och lärande. Goda skolresultat ger bättre hälsa och en god hälsa bidrar till bättre skolresultat. Högutbildade har som grupp bättre hälsa än lågutbildade. Livsvillkor och levnadsvanor av betydelse för hälsan uppvisar samma mönster. Det finns ett starkt samband mellan låga betygsresultat i årskurs 9, ofullständiga gymnasiestudier, sjuklighet under grundskoletiden och låg utbildningsnivå som ung vuxen.²⁰ Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Förutsättningen för en jämlik hälsa är att utbildningen utformas så att skolan bidrar till alla barns lärande och utveckling, oberoende av deras individuella förutsättningar, föräldrarnas bakgrund och utbildningsnivå.²¹

Forskningen om sambanden mellan arbete, arbetslöshet och hälsa är omfattande. Exempelvis finns studier som pekar på att arbetslöshet ökar risken för hjärt-kärlsjukdomar, psykisk ohälsa, ohälsosamma levnadsvanor och dödlighet. I regel har människor som arbetar bättre hälsa än de som saknar ett arbete, men det beror inte alltid på att arbete i sig är hälsosamt. Att arbeta förutsätter en rimligt god hälsa och de som har sämre hälsa kan inte alltid få ett arbete. Arbetsförmedlingen identifierar tre grupper som särskilt utsatta på arbetsmarknaden: personer som saknar gymnasieutbildning, utomeuropeiskt födda samt personer med funktionsnedsättningar som ger nedsatt arbetsförmåga.²²

Mål C – Alla barn ska ha tillgång till förskoleverksamhet med hög kvalitet på lika villkor

Samordningsansvar	Indikatorer
Utbildningsnämnden	
Medansvar	
Kommundelsnämnderna	• Nöjd Medborgar Index förskolan (Kolada)
Kultur- och fritidsnämnden	• Personal i förskola med förskolärlig legitimation (Kolada)
Stadsbyggnadsnämnden	• Inskrivna barn per årsarbetare (Kolada)
Telge Fastigheter	• Andel barn som inte finns i förskoleverksamhet och uppsökande verksamhet (Kolada)
Tekniska nämnden	• Kvaliteten på förskolornas utemiljö (kommunens egna mått)

Förslag på inriktning

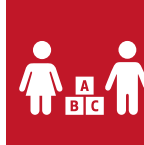
Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Den ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn. Södertälje kommun behöver fortsätta det långsiktiga arbetet att vara en attraktiv arbetsgivare. Fler förskollärare, lärare och skolledare behöver söka sig till kommunen och fler behöver stanna. Övergången mellan skola och förskola är en viktig del i barns utveckling och sociala färdigheter. Kommunen behöver säkerställa att den övergången går till på ett så smidigt sätt som möjligt.

DELMÅL 4-1

AVGIFTSFRI OCH LIKVÄRDIG GRUNDSKOLE- OCH GYMNASIEUTBILDNING AV GOD KVALITET

DELMÅL 4-2

LIKA TILLGÅNG TILL FÖRSKOLA AV GOD KVALITET

DELMÅL 4-3

LIKA TILLGÅNG TILL YRKESUTBILDNING OCH HÖGRE UTBILDNING AV GOD KVALITET

DELMÅL 4-4

ÖKA ANTALET PERSONER MED FÄRDIGHETER FÖR EKONOMISK TRYGGHET

DELMÅL 8-5

FULL SYSSELSÄTTNING OCH ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR MED LIKA LÖN FÖR ALLA

DELMÅL 8-6

FRÄMJA UNGAS ANSTÄLLNING, UTBILDNING OCH PRAKTIK

84,8

procent av barn 1–5 år i Södertälje är inskrivna på kommunal förskola.

5,4

Antal barn per vuxen i förskolan år 2019.

Planeringen av nya förskolor och skolor (samt utvecklingen av befintliga) måste finnas med tidigt i stadsplaneringen. Både för att säkerställa att nya förskolor och skolor placeras och utformas på ett bra sätt, nära där människor lever och bor, och för att utbyggnadstakten för bostäder, förskolor och skolor följer varandra. Både inomhus- och utomhusmiljön på förskolan påverkar barnens hälsa. Kommunen bör ta ett helhetsgrepp kring kvaliteten på förskolornas utomhusmiljö där storleken på gårdarna behöver anpassas utifrån omgivningens miljö såsom närhet till eller avsaknad av närhet till parkmiljö och natur. För att möjliggöra det krävs en god samverkan inom hela kommunorganisationen och med de kommunala bolagen.

Fakta

Förskolan kan bidra till lärande- och utvecklingsmöjligheter för de allra yngsta barnen genom att skapa förutsättningar att stärka deras hälsa på kort och lång sikt. Förskolor där barn får möjlighet att vara aktiva, delaktiga och engagerade i samspel med vuxna och andra barn är också de mest stimulerande lärandemiljöerna, vilket kan ses som en indikator på hälsa och på förskolornas kvalitet.²³

Deltagande i förskolan är mest gynnsamt för barn från socioekonomiskt utsatta förhållanden och kan vara betydelsefullt för barns utveckling och lärande långt senare i livet. En likvärdig förskola av hög kvalitet kan förbättra barnets hälsa ur ett kortare såväl som ett längre perspektiv samt främja senare skolprestationer och motverka beteendeproblem. En förskola som inte är likvärdig kan däremot förstärka ojämlikheten. Barn erbjuds inte likvärdiga förutsättningar och möjligheter i alla förskolor. För att uppnå god och jämlik hälsa är det viktigt att förskolorna bedriver en likvärdig verksamhet som utgår från barnets behov. Barn som gått i förskola är bättre på språk och matematik, de har också en bättre psykisk hälsa och får färre infektioner. I vuxen ålder har de högre utbildningsnivå och en högre inkomst jämfört med barn som inte gått i förskola. En hög andel utbildade förskollärare bland personalen kan förbättra barnens utveckling och en hög personaltäthet kan förbättra förskolans verksamhet.²⁴

Den fysiska omgivningen har stor betydelse för barns utveckling och miljön kan på flera sätt främja barns hälsa, utveckling och lärande. Därför är det viktigt att utveckla bra utemiljöer.²⁵ Friyta för lek och utevistelse som begrepp omfattar den yta som barnen kan använda på egen hand vid sin utevistelse. Det finns samband mellan en friytas kvalitet och utevistelse. Ju högre kvalitet en friyta har, i form av grönska och väl planerade lektytor, desto mer tid spenderar barn utomhus. Utomhusleken kan också bidra till bättre kunskapsinhämtning och mentalt välbefinnande genom stressreducering och återhämtning. Utomhuslek på rymliga och gröna gårdar visat sig ha samband med bättre nattsömn, välbefinnande, viktkontroll och koncentrationsförmåga hos barnen.²⁶ Kulturverksamhet i förskolan är en inkörsport till kultur och det icke-formella lärandet för de allra minsta barnen.

Nuläge

I Södertälje är 84,8 procent av barnen i åldern 1–5 år inskrivna på kommunal förskola. Antalet barn per vuxen på förskolan var år 2019 5,4 barn och andelen med förskollärlärligitation var 34 procent. En utmaning både

kort- och långsiktigt är behovet av och tillgången på utbildad personal. Bristen på utbildad och kompetent personal är idag stor och den blir ännu större i takt med att Sverige och Södertälje växer till invånarantal. Utbildningsnämnden och kommundelsnämnderna arbetar för att alla barn ska nå upp till de mål som finns uppsatta för förskolan och att förskolan ska stärka barnens självkänsla, ge dem framtidstro och en trygg miljö.²⁷

I Södertälje kommun kommer det under år 2020 genomföras en inventering av förskolornas utemiljö. I det arbetet bör även grundskolornas utemiljö inventeras.

Foto: Pontus Orre

Mål D – Den hälsofrämjande och trygga skolgången ska öka

<p>Samordningsansvarig Utbildningsnämnden</p> <p>Medansvarig Kommundelsnämnderna Kultur- och fritidsnämnden Socialnämnden Stadsbyggnadsnämnden Tekniska nämnden Telge Fastigheter</p> <p>Berörda av målet Miljönämnden Omsorgsnämnden</p>	<p>Indikatorer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Andelen elever i åk 5 och 9 som känner sig trygga i skolan (Kolada) • Elevers upplevda lärande och trygghet i åk 2, 5 och 8 (Elevenkäten) • Frånvarostatistik (skolans egen statistik) • Upplevd trygghet och mående åk 4–6, 7–9 samt åk 1–3 på gymnasiet (Elevhälsans elevenkät) • Andel barn som går/cyklar till skolan (kommunens egen statistik)
--	--

Förslag på inriktning

Kommunen bör stärka arbetet med elevhälsan för att tidigt upptäcka barn med risk för negativ utveckling. Genom att stärka barns och ungas skolresultat, uppmärksamma skolfrånvaro och elever som behöver särskilt stöd, ges de bättre framtida möjligheter på arbetsmarknaden och förutsättningar för en god hälsa.

Fritidsgårdarnas verksamhet som är baserad på icke formellt lärande, goda gemenskaper samt är en arena för miljöer som inspirerar till lustfyllt lärande kompletterar det formella och informella lärandet och kan därmed bidra till en mer hälsofrämjande skolgång.

Liksom förskolan är grundskolans utemiljö av stor vikt för barn och ungas hälsa och prestation i skolan. Kommunen bör, precis som för förskolorna, ta ett helhetsgrepp kring kvaliteten på skolornas utomhusmiljö där storleken på gårdarna behöver anpassas utifrån omgivningens miljö såsom närhet till eller avsaknad av närhet till parkmiljö och natur. För att möjliggöra det krävs en god samverkan inom hela kommunorganisationen och med de kommunala bolagen.

Fakta

Enligt skollagen ska alla elever tillförsäkras en trygg och stödjande skolmiljö. Det är skolan och ytterst rektorns ansvar att skapa trygghet och studiero.²⁸ Åtgärder för att skapa en god lärandemiljö är viktigt för att unga människors hälsa ska förbli god.²⁹ Skolan är en unik arena för ett hälsofrämjande och förebyggande arbete då den når alla barn och unga under uppväxtåren.³⁰

Genom tidiga och samordnade insatser, TSI, ska alla barn och unga få stöd i ett tidigt skede av en ogynnsam utveckling. Därför krävs en förbättrad samverkan mellan skolan/elevhälsan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Socialstyrelsen och Skolverket har gemensamt ett regeringsuppdrag om tidiga samordnade insatser 2017–2020 för att kartlägga och identifiera goda exempel på samverkan samt beskriva juridiska och strukturella hinder för samverkan.

Elevhälsan i skolan ska arbeta hälsofrämjande och förebyggande och elevhälsans personal ska även stödja elevens utveckling mot utbildningens mål. Arbetet med elevhälsan förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övrig personal i skolan samt

att det finns kompetens att tillgå för detta arbete. Elevhälsan behöver samverka med den pedagogiska personalen för att utveckla skolans arbets- och lärandemiljöer och spelar även en viktig roll i arbetet med barn och ungas psykiska hälsa.

Genom elevhälsans uppdrag sätts sambandet mellan lärande och hälsa i fokus och elevhälsan knyts därmed närmare skolans uppdrag. Inom ramen för elevhälsan ska eleverna ha tillgång till medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska kompetenser. Diskrimineringslagen och skollagen anger att skolan ska arbeta mot diskriminering och kränkande behandling. Det är viktigt för elevernas trygghet och trivsel att det finns ett förebyggande arbete för detta.³¹

Lek är viktig för barns utveckling under hela uppväxten, den är lustfylld och självbelönande. Leken i barns vardag utvecklar både deras fysik och tränar deras sociala kompetens, men kan också ge möjlighet till mental återhämtning och ökat välbefinnande där den fysiska miljön tillåter detta.³² När leken flyttar ut ökar den fysiska aktiviteten. Fysisk aktivitet har stor betydelse för barns kroppsuppfattning, psykosociala och motoriska utveckling samt kognitiva förmåga. Det finns samband mellan en skolgårds kvalitet och utevistelse. Ju högre kvalitet en skolgård har, i form av grönska och väl planerade lekytor, desto mer tid spenderar barn utomhus. Studier visar att skolbarn som har en egen gård leker på ett mer aktivt och fantasifullt sätt än barn som hänvisas till en närliggande park.³³

Även den fysiska miljön i form av gångleder, cykelvägar och trafiksäkerheten runtomkring skolområdet påverkar tryggheten och hälsan bland

Foto: Pontus Orre

19,9

procent av befolkningen i Södertälje har enbart förgymnasial utbildning.

eleverna. Barn som cyklar eller går till skolan har en större chans att nå upp till rekommendationerna om 60 minuters rörelse per dag. Kultur i skola kan bidra till en positiv inverkan på en hälsofrämjande skolgång. Forskning pekar på att elevers prestationer påverkas positivt genom möjligheten att uttrycka sig konstnärligt och kreativt och att fysisk aktivitet påverkar koncentrationsförmågan och därmed inlärningsförmågan.³⁴

Nuläge

Andelen personer med enbart förgymnasial utbildning är hög i Södertälje, totalt 19,9 procent av kommuninvånarna vilket är högst i Stockholms län. Andelen högt utbildade i kommunen är 19,7 procent, motsvarande siffra för riket är 28 procent.³⁵

19,7

procent av befolkningen i Södertälje är högt utbildad.

Utbildningsnämnden och kommundelsnämnderna i Södertälje kommun har under flera år prioriterat att öka andelen elever med fullständiga betyg och behörighet till gymnasiet, vilket har gett resultat. Både förskolor och skolor har över tid haft en positiv resultatutveckling. Bakom detta ligger ett tydligt, konkret och gemensamt systematiskt kvalitetsarbete. Gemensamt för alla verksamheter inom utbildningsområdet är målet om att förbättra måluppfyllelsen genom att stärka undervisningens kvalitet. Kommunens fritidsgårdsverksamhet är ett viktigt komplement till undervisningen då de ska erbjuda en arena där samvaro, upptäckarglädje, delaktighet och det informella lärandet står i fokus.³⁶

Kommunens arbete med planeringen av skolor och utemiljön på skolgårdar är en viktig del i elevernas möjlighet till en trygg och hälsofrämjande skolgång. Möjligheten att kunna gå och cykla till skolan är en viktig hälsofrämjande åtgärd.³⁷

Mål E – Sysselsättningen bland kommunens invånare ska öka

Samordningsansvarig	Indikatorer
Socialnämnden Kommunstyrelsen	<ul style="list-style-type: none"> • Andel invånare kvinnor och män (17–24 år) som varken studerar eller arbetar (Kolada) • Långtidsarbetslöshet bland kvinnor och män 25–64 år (Kolada) • Andel kvinnor och män som lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera (status efter 90 dagar) (Kolada)
Medansvarig Utbildningsnämnden Telge Tillväxt	
Berörda av målet Omsorgsnämnden Kommundelsnämnderna	

Förslag på inriktning

Kommunernas verksamhet är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad, genom bland annat utbildning, aktivitetsansvaret för ungdomar och samverkan med Arbetsförmedlingen om integrationen av nyanlända invandrare. Det är av vikt med en samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna kring den kommunala vuxenutbildningen för att motivera och vägleda personer med kort utbildning att vidareutbilda sig. Kommunen kan även inleda samarbeten med det lokala näringslivet, och i rollen som arbetsgivare har kommuner och regioner en viktig roll när man rekryterar medarbetare. Andra viktiga aktörer är idéburen sektor och sociala företag, som arbetar för att integrera människor på arbetsmarknaden.

För att det ska vara möjligt att arbeta och delta i olika former av insatser behövs satsningar på hälsa och psykosocialt stöd för nyanlända kvinnor och män. Koppling mellan hedersförtryck och etablering behöver uppmärksammas och kunskapen bland yrkesverksamma i kommunerna behöver öka. Att nyanlända utrikesfödda kvinnor kommer i sysselsättning är viktigt för att den enskilda individen ska bli ekonomiskt självständig och få makt över sitt eget liv.

Personer med funktionsnedsättning är en annan utsatt grupp som många gånger hamnar utanför arbetsmarknaden. Kommunens arbetsplatser bör i större utsträckning anpassas utifrån individers enskilda behov.

Fakta

En nyckelfaktor för etablering på den svenska arbetsmarknaden är en fullföljd gymnasieutbildning. Det finns ett samband mellan inkomster och hälsa och hälsoproblemen är särskilt tydliga i grupper som befinner sig i eller på gränsen till ekonomisk utsatthet. Bristande ekonomiska resurser påverkar möjligheterna att förvärva sådant som är tillgängligt för andra samtidigt som man hänvisas till lägre standard avseende boende, mat och andra nödvändigheter.³⁸ Kraven på utbildning har successivt växt liksom kraven på språkkunskaper. Personer med låg utbildning, personer med funktionsnedsättning och personer med bristande språkkunskaper har fått allt svårare att få en anställning och är mer sårbara för omställningar.³⁹

Foto: Pontus Orre

Kommunernas formella ansvar för arbetsmarknadspolitiken är begränsat. Kommunerna spelar en viktig roll som arbetsgivare när det gäller att tillhandahålla arbetslösa ett subventionerat arbete eller en arbetspraktik. Långtidsarbetslösa, ungdomar, nyanlända flyktingar och invandrare samt försörjningsstödstagare är de vanligaste målgrupperna för olika samverkansprojekt.⁴⁰ Utrikesfödda och nyanlända kvinnor är underrepresenterade i arbetsmarknadspolitiska program och andra insatser. Könsfördelningen bland deltagarna i subventionerade anställningar är ojämn och män får i högre grad anställningsstöd. Det är färre kvinnor än män som får ett arbete när etableringsuppdraget är slutfört.⁴¹

Unga som varken arbetar eller studerar är en särskilt utsatt grupp, eftersom de går miste om kunskaper och erfarenheter som kan krävas för att få ett arbete i framtiden. En statlig utredning visar att det är stora skillnader mellan svenskfödda och utrikesfödda unga som varken arbetar eller studerar, särskilt bland kvinnorna där mer än dubbelt så många utrikesfödda inte arbetar eller studerar jämfört med svenskfödda unga kvinnor.⁴² En svensk studie visar att bland unga som varken arbetar eller studerar är sjukhusvård för depression dubbelt så vanligt, och vård för självskadebeteende, alkohol- eller drogrelaterade problem upp till sju gånger vanligare, jämfört med unga som studerade eller arbetade. Bland dem som varken arbetar eller studerar finns en överrepresentation som saknar gymnasieutbildning, unga med funktionsnedsättning och unga utrikesfödda.⁴³ Sysselsättningsgraden bland personer med funktionsnedsättning är låg jämfört med övriga befolkningen och utsatthet för kränkande särbehandling på grund av sin funktionsnedsättning eller psykiska ohälsa är hög i relation till övriga befolkningen.⁴⁴

Nuläge

I Södertälje ökade antalet arbetslösa för varje år mellan 2007–2015. Södertälje har också en väsentligt högre andel arbetslösa i förhållande till övriga kommuner i länet och rikets genomsnitt. Södertälje har dock haft en gynnsam utveckling mellan 2015–2019 och hade i förhållande till länets övriga kommuner den mest gynnsamma utvecklingen under det senaste året. Dock har arbetslösheten ökat det senaste året, från 6,1 procent år 2019 till 8,3 procent år 2020. Kommunen utmärker sig avseende påtagliga skillnader i arbetslöshet mellan kvinnor och män.⁴⁵ Kommunen har ett samverkansavtal med Arbetsförmedlingen om hur ansvaret för insatser för arbetslösa ska fördelas. Kommunen bedriver arbetsmarknadsinsatser för att stötta den enskilde i att komma närmare studier eller arbete, eller till att förbereda individen för att delta i arbetsmarknadspolitiska program.

Låginkomsttagare i Södertälje ligger på 29,7 procent, enbart tre andra kommuner i Stockholm har en högre andel låginkomsttagare. Detta bidrar till en låg köpkraft bland befolkningen i Södertälje, där totalt 42,1 procent av befolkningen har låg köpkraft. År 2019 var det i Södertälje 43 procent av kvinnorna som lämnat etableringsstödet och börjat arbeta eller studera efter 90 dagar. Motsvarande siffra för män var 54 procent.⁴⁶ Skillnaden mellan män och kvinnor har minskat sedan föregående år. Samordningsförbundet i Södertälje arbetar för de medborgare som är i förvärvsaktiv ålder (16–64 år) med behov av samordnad arbetslivsinriktad rehabilitering. Förbundets uppdrag är tudelat; dels att främja och

29,7

Andel (%) låginkomsttagare i Södertälje.

43

procent av kvinnor med etableringsstöd började arbeta eller studera efter 90 dagar. För män är siffran 72 %

Foto: Liza Simonsson

bidra till utvecklad samverkanskultur genom att stödja kompetens- och metodutveckling hos de samverkande parterna, dels genom att finansiera insatser och projekt till stöd för individer som har behov av samordnad arbetslivsinriktad rehabilitering.

Kommunen har ett kommunalt aktivitetsansvar⁴⁷ som innebär att löpande följa upp unga (upp till 20 år) som inte har fullföljt utbildning på nationellt program i gymnasieskola, gymnasiesärskola eller motsvarande. Hemkommunen ska erbjuda individuella åtgärder för dessa ungdomar. Åtgärderna ska syfta till att motivera unga att påbörja eller återuppta en utbildning.⁴⁸ Kommunen har sedan ett antal år tillbaka drivit ett lyckosamt projekt i Moraberg Studieceter som syftar till att få unga som varken studerar eller arbetar ut i sysselsättning.

DELMÅL 10-2FRÄMJA SOCIAL,
EKONOMISK OCH
POLITISK
INKLUDERING**DELMÅL 5-1**UTROTÅ
DISKRIMINERING AV
KVINNOR OCH FLICKOR

Målområde 3. Delaktighet, inflytande och tillit

Känna tillit till andra och att ha inflytande och delaktighet i samhället, i civilsamhället i olika sociala sammanhang är centrala resurser för att uppnå en god och jämlik hälsa. Brist på inflytande och möjligheter att påverka den egna livssituationen har ett starkt samband med ohälsa. Människans behov av delaktighet i samhället är grundläggande för välbefinnande och livskvalitet och därmed även för hälsa. Det finns många som inte känner sig delaktiga, upplever att de har låg social tillit och lågt inflytande och känner ett avstånd till de demokratiska institutionerna samt röstar i lägre grad. Det gäller framförallt personer som befinner sig i en social utsatthet, har en funktionsnedsättning, lider av ohälsa eller bor i områden med socioekonomiska utmaningar. Människans möjligheter till inflytande och delaktighet inskränks också av diskriminering, våld och hot och andra former av kränkningar av individer och grupper.⁴⁹

Mål F – Invånarnas inflytande, delaktighet och tillit ska öka i kommunen

Samordningsansvarig	Indikatorer
Kommunstyrelsen	
Medansvariga	
Kultur- och fritidsnämnden	
Utbildningsnämnden	
Stadsbyggnadsnämnden	
Tekniska nämnden	
Berörda av målet	
Kommundelsnämnderna	
Miljönämnden	
Omsorgsnämnden	
Socialnämnden	
Äldreomsorgsnämnden	
Telge Bostäder/Telge Hovsjö	
Telge Fastigheter	
	<ul style="list-style-type: none"> Valdeltagande bland invånare i senaste kommunalvalet, regionvalet, riksdagsvalet, Europaparlamentsvalet (Kolada) Andel invånare som uppger att de känner tillit till samhällsinstitutioner (Folkhälsokollen) Andel kvinnor och män 16–84 år med avsaknad av tillit till andra (Kolada) Elevens upplevda delaktighet i åk 2, 5 och 8 (Elevenkäten) Antal deltagartillfällen i idrottsföreningar bland flickor och pojkar 13–20 år (Kolada) Medborgarnas upplevelse av att kommunen möjliggör för dem att delta i kommunens utveckling ska öka (Delaktighetsindex, Kommunens Kvalitet i Korthet (KKiK))

Förslag på inriktning

Alla kommunens nämnder och bolag berörs av arbetet med att stärka medborgarnas möjligheter till inflytande, delaktighet och tillit. Kommunen behöver utveckla arbetssätt och metoder för att informera om valsystemet och om demokratins funktion. Alla medborgare som är röstberättigade ska förstå och känna förtroende för valproceduren. Alla kommuninvånare måste ha möjlighet att utveckla ett samhällsengagemang och känna delaktighet i kommunens utveckling. Detta oavsett socioekonomisk bakgrund, kön, könsidentitet och/eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder, nationell minoritet eller geografisk hemvist. Det kommande arbetet med demokratiutveckling behöver ta hänsyn till dessa aspekter.

Fakta

Valdeltagande i nationella och allmänna val är ett mått på bland annat samhällsengagemang. Till kommuners arbetsuppgift hör att sprida information på olika språk om var och hur man kan rösta, vem som har

Foto: Åsa Ibrahim

rösträtt samt att ansvara för att det finns tillräckligt många vallokaler med god tillgänglighet. Kommuner kan med särskilda informationsinsatser nå grupper som sällan deltar i val och försöka motivera dem att delta.⁵⁰ Kunskapen att använda internet via en dator, surfplatta eller telefon är idag en förutsättning för att kunna vara delaktig i samhället. Ungefär 400 000 äldre över 65 år lever i digitalt utanförskap i Sverige idag. Kommunen har en viktig roll i att främja och stödja digital delaktighet för alla invånare och särskilt de som är i risk att hamna utanför, såsom äldre och personer med annat modersmål än svenska.⁵¹

Föreningslivet och det civila samhället spelar en viktig roll för människors delaktighet och bidrar till välfärd, god hälsa, gemenskap och social

Alla medborgare som är röstberättigade ska förstå och känna förtroende för valproceduren.

69,9

procent röstade i kommunalvalet 2018.

26,6

procent av befolkningen känner tillit till olika institutioner i samhället.

sammanhållning. Civilsamhället har också betydelse för den mellanmänskliga tilliten mellan människor och utgör grunden för en fungerande demokrati. En förutsättning för civilsamhällets roll är att alla människor med olika bakgrund har möjlighet att engagera sig, vilket bidrar till social sammanhållning.⁵²

Nuläge

Kommunen har stora utmaningar med lågt valdeltagande och minskat samhällsengagemang. Förutsättningarna ser olika ut för kommunens invånare och tillgången till resurser är ojämlika. Det finns även skillnader i engagemang och deltagande i den demokratiska processen beroende på område i kommunen. Andelen som röstade i kommunalvalet år 2018 var 69,9 procent och andelen har sjunkit sen 2014. Skillnaden mellan det valdistrikt som hade högst valdeltagande i kommunalvalet 2018 och det som hade lägst var 49,19 procentenheter.⁵³ Valdeltagandet är överlag lägre i områden i kommunen med förhållandevis låg utbildningsnivå och/eller hög andel utlandsfödda.⁵⁴ Totalt 26,6 procent av befolkningen i Södertälje känner tillit till olika institutioner i samhället.⁵⁵ Inför valet 2018 gjorde Södertälje kommun en stor satsning på att sprida information om valet, bl.a. genom valinformatörer, men trots det sjönk valdeltagandet. Under år 2020 kommer ett fördjupat arbete med demokratiutveckling att påbörjas inom kommunen. I arbetet ingår att ta fram förslag på metoder för att öka valdeltagande, samhällsengagemang och social tillit. Arbetet ska utmynna i ett styrdokument för kommunens arbete med demokratiutveckling.

För att stärka det lokala inflytandet och delaktigheten genomförs medborgardialoger som innebär att medborgarna direkt kan kommunicera med tjänstemän och förtroendevalda kring särskilda frågor. Exempel på dialoger i kommunen är samhällsbyggnadsdialoger. Kommunen har ett samarbete och goda relationer med idéburen sektor. För att stärka och utveckla samarbetet har en samverkansöverenskommelse tagits fram för att möjliggöra långsiktig och hållbar samverkan. Kommunens bibliotek utgör en viktig arena för demokratin och möjliggör delaktighet genom bland annat kunskapsinhämtning och tillgång till samhällsinformation. Fler bibliotek i kommunens stadsdelar är under planering.

Kommunen erbjuder kurser och stöd för äldre i digitala verktyg som ett sätt att öka det sociala deltagandet, tryggheten och självständigheten och i förlängningen det psykiska välbefinnandet. Kommunen har två råd, kommunala handikapprådet och kommunala pensionärsrådet som består av förtroendevalda och företrädare för olika funktionshinder- och pensionärsorganisationer. De ska verka som ett rådgivande samarbetsorgan och belysa frågor kring trygghet, delaktighet och tillgänglighet.

Målområde 4. Boende och boendemiljöer

För att åstadkomma god och jämlik hälsa behöver bostadsområden vara socialt hållbara. En god bebyggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen bidrar förutom bättre folkhälsa också till ett levande stadsliv, ökad trygghet och ökad rörelsefrihet för invånarna.⁵⁶

Samhällsplanering spelar en central roll för arbetet med folkhälsa och kan bidra till en ökad jämlikhet i hälsa med hjälp av en medveten samhällsplanering. I boendemiljön handlar det om att ha tillgång till en bostad av god kvalitet, en bra boendemiljö utan skadliga luftföroreningar och störande buller, tillgång och närhet till natur och grönområden, samhällsservice och kultur. Till den sociala miljön hör bland annat relationen till andra boende, tillit, sammanhållning och integration liksom möjligheten att vara delaktig i samhällslivet och ha möjlighet att påverka faktorer i närområdet. Hur boende och närmiljö planeras och utformas spelar därmed roll när det gäller att påverka viktiga bestämningsfaktorer för en mer jämlik hälsa. En samhällsplanering med hälsa som fokus kan bidra till att minska hälsoklyftorna.⁵⁷

Mål G – Fysiska miljöer som främjar aktivitet och en god och jämlik hälsa ska öka

Samordningsansvarig

Stadsbyggnadsnämnden

Medansvariga

Kommundelsnämnderna
Kultur- och fritidsnämnden
Miljönämnden
Tekniska nämnden
Telge Bostäder/Telge Hovsjö

Berörda av målet

Telge Fastigheter
Utbildningsnämnden

Indikatorer

- Andel av kommunens bostäder inom tätort som ligger högst 300 m från ett sammanhängande område park- och naturmark om minst 0,6 hektar (Utbyggnadsstrategin)
- Andel av kommunens bostäder som ligger högst 1 km från utegym, idrottsplats eller elljusspår (kommunen egen indikator)
- Andelen av resorna som sker med cykel per följande reslängd: 5 km, 5–10 km, över 15 km (Cykelplanen)
- Medborgarnas nöjdhet med tillgången till idrotts- och motionsanläggningar (SCB)
- Nöjd Region index fritidsaktiviteter (SCB medborgarundersökning)
- Halt av partiklar PM10 och NOx (kommunens eget mått)

Förslag på inriktning

Arbetet med fysiska miljöer som hälsofrämjande arenor och stödjande miljöer bör stärkas i kommunen. Medvetenheten och kunskapen om hur en god samhällsplanering påverkar folkhälsan behöver öka. Kommunen behöver på ett mer långsiktigt och strategiskt sätt arbeta med de faktorer som är viktiga i boendemiljön, som är hälsofrämjande och främjar aktivitet, såsom närhet till kommunikationer, grönområden, idrottsanläggningar, samhällsservice, småskalig och varierad bostadsbebyggelse, blandning av bostäder, luftkvaliteten, bullernivån och tillgång till mötesplatser/fritidsgårdar.

DELMÅL 11-2

TILLGÄNGLIGGÖR
HÅLLBARA
TRANSPORTSYSTEM
FÖR ALLA

DELMÅL 11-3

INKLUDERANDE OCH
HÅLLBAR
URBANISERING

DELMÅL 11-7

SKAPA SÄKRA OCH
INKLUDERANDE
GRÖNOMRÅDEN FÖR
ALLA

DELMÅL 16-1

MINSKA VÅLDETI
VÄRLDEN

20 000

nya bostäder till år
2036 är målet.

Fakta

Levnadsvanorna styrs av hur livsvillkoren ser ut, det vill säga hur samhället är organiserat och strukturerat. God tillgång på upplevelsevärden i närheten av bostaden har en positiv effekt på människors fysiska aktivitet och skattade hälsa.⁵⁸ Grönare stadsdelar antas öka den sociala sammanhållningen och främja sociala interaktioner genom att erbjuda omgivningar där människor kan umgås.⁵⁹ Att bo i en aktivitetsvänlig stadsdel bidrar till att uppnå upp till 59 % av målet att vara fysiskt aktiv i 150 minuter i veckan.⁶⁰ Fysisk miljö är även särskilt utpekad av WHO (World Health Organisation) som en möjliggörare när det gäller fysisk aktivitet.⁶¹ Fysisk aktivitet, lek och rörelse som är bra för hälsan främjas till exempel genom att skapa och bevara parker och grönområden men också genom tillgång till idrottsanläggningar, gång- och cykelvägar. Naturvärden inom gångavstånd från bostaden (inom cirka 300 m) förefaller vara en särskilt skyddande faktor för hälsan. Andra faktorer i utomhusmiljön som påverkar vår hälsa är luftkvalitet och buller. Exponering för luftföroreningar och för trafikbuller i bostaden och dess närmiljö har under senare år visats orsaka inte bara störningar och besvär utan också kronisk sjukdom.⁶²

Nuläge

Södertälje kommun har som mål att bygga 20 000 nya bostäder till år 2036. I arbetet är det av vikt att få med faktorer som påverkar invånarnas hälsa positivt. Kommunen har ett antal existerande styrdokument som berör arbetet med den fysiska miljön och närheten till idrott och fritid, exempelvis Cykelplanen, Trafikplanen, Utbyggnadsstrategin och Grönplanen. Under 2020 har även arbetet med att ta fram en ny Översiktsplan för Södertälje kommun påbörjats. Agenda 2030 och social hållbarhet kommer att integreras i arbetet där faktorer som påverkar en god och jämlik hälsa utgör en viktig del. Kommunens klimat- och miljöprogram utgör en viktig del i arbetet med en god och hälsofrämjande närmiljö och har bland annat som mål att luften i Södertälje kommun ska vara så ren att människors hälsa inte skadas. Programmet ska revideras under kommande år.⁶³ Jämfört med kommuner med en centralort i samma storlek har Södertälje kommun en låg andel resor som sker med cykel. Detta ligger i linje med andra ytterkommuner i Stockholms län, såsom Botkyrka, Hanninge och Norrtälje, men betydligt lägre än i andra medelstora svenska städer. Kommunens cykelplan syftar bland annat till att ge underlag och riktlinjer för planering av infrastruktur, drift- och underhåll och kommunikativa insatser som bidrar till ökad cykling.⁶⁴

Mål H – Säkerheten och tryggheten i bostadsområden i kommunen ska öka

Samordningsansvarig

Kommunstyrelsen

Medansvarig

Kommundelsnämnderna

Kultur- och fritidsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden

Tekniska nämnden

Telge Bostäder/Telge Hovsjö

Telge Fastigheter

Berörda av målet

Miljönämnden

Socialnämnden

Utbildningsnämnden

Äldreomsorgsnämnden

Telge Återvinning

Indikatorer

- Andelen män och kvinnor 16–84 år som uppger att de känner tillit till bostadsområdet (Folkhälsokollen)
- Andel kvinnor och män 16–84 år som avstår från att gå ut ensamma (Kolada)
- Flickors deltagande ung fritid (kommunens egen statistik)
- Andel av kommunens bostäder som ligger högst 1 km från bibliotek, samhällsservice och kultur (kommunen egen indikator)
- Polisens trygghetsmätning
- Totalt antal polisrapporterade trafikolyckor (Trafikstrategin)
- Nöjd Kund Index (Telge Bostäder)
- Nöjd Medborgarindex kultur (SCB medborgarundersökning)

Förslag på inriktning

Den fysiska miljön behöver utformas ur ett trygghets- och brottsförebyggande perspektiv gällande trafiksäkerhet, belysning, buskage, mötesplatser för olika åldersgrupper, tillgång till kultur, känsla av tillhörighet och att kunna påverka sin närmiljö. I arbetet med att öka säkerheten och tryggheten i kommunens bostadsområden krävs ett nära samarbete mellan kommunen, civilsamhället och bolagen.

Fakta

Att känna sig trygg i sitt boende har stor betydelse för viljan och lusten att vistas utomhus i närområdet. Människors hälsa och levnadsväl påverkas av den sociala omgivning de befinner sig i. Bostadsområdets utform-

84,4

procent av befolkningen känner tillit till bostadsområdet där de bor.

ning påverkar sociala kontakter, social kontroll och tillit.⁶⁵ Andra faktorer som inverkar på upplevelsen av trygghet är till exempel ekonomi, sociala skyddsnät och möjlighet till inflytande. För att kultur- och fritidsaktiviteter ska upplevas som tillgängliga och få en plats i människors liv är det viktigt att mötesplatser för detta är utformade för att tillgodose olika åldrar och är geografiskt placerade där människor har sin vardag. Närhet till att skapa, utöva och ta del av kulturverksamheter bidrar bland annat till delaktighet, social sammanhållning och god hälsa.⁶⁶ Forskning visar att närhet till jobb, service, kultur, bibliotek, rekreation och andra människor påverkar ekonomisk tillväxt, segregation och miljön.⁶⁷ Bristen på fritidsysselsättning för ungdomar, förfulade miljöer, dålig belysning, täta buskage och planteringar samt fortkörning är alla faktorer som bidrar till en känsla av otrygghet i boendemiljön.⁶⁸ Hur medborgarna upplever trygghet i utemiljön kan påverkas av rädsla för att råka ut för trafikolyckor, men även av rädsla för överfall och rån. Viktiga gångstråk bör generellt sett inte planeras genom mörka områden eller skymmande passager. Gångtunnlar och broar bör undvikas och samtliga gångvägar ska ha god sikt och belysning.⁶⁹ Med hjälp av samhällsplanering kan förutsättningar skapas för integration och motverka segregation. Genom en diversifierad lägenhetsfördelning, blandade upplåtelseformer och goda mötesplatser kan man åstadkomma miljöer som uppmuntrar till social interaktion.⁷⁰

För att kultur- och fritidsaktiviteter ska upplevas som tillgängliga och få en plats i människors liv är det viktigt att mötesplatser för detta är utformade för att tillgodose alla åldrar och är geografiskt placerade där människor har sin vardag. Närhet till att skapa, utöva och ta del av kulturverksamheter bidrar bland annat till delaktighet, social sammanhållning och god hälsa.

Nuläge

I Södertälje är det totalt 84,4 procent som känner tillit till bostadsområdet där genomsnittet i Stockholms län ligger på 89,2 procent, vilket är en minskning för både Södertälje och länet sedan år 2014.⁷¹ Kommunen tillsammans med bolagen har en nyckelroll i det lokala brottsförebyggande arbetet. Södertälje kommun arbetar målmedvetet tillsammans med polis, kommunens bolag och andra myndigheter för att förebygga brott och öka tryggheten i kommunen. Ungdomar är ett prioriterat område i Södertälje. Insatser görs för att ungdomar ska utvecklas på ett bra sätt. I Södertälje finns det särskilt problem med ordningsstörningar och brott som handlar om fyrverkerier och smällare samt buskörning med mopeder, fyrhjulingar etc. Kommunens trafikstrategi med tillhörande trafiksäkerhetsprogram är en viktig del i arbetet med känslan av trygghet och säkerhet. Trafikplaneringen ska bidra till ökad trygghet, integration och sammanhållning i Södertälje.⁷² Mötesplatser där kommuninvånare från olika områden och med olika bakgrunder och erfarenheter kan mötas är betydelsefullt ur ett trygghetsperspektiv. Kommunens verksamhet Ung fritid ska erbjuda en arena där samvaro, upptäckarglädje, delaktighet och det informella lärandet står i fokus. Verksamheten ska rikta sig till alla ungdomar i målgruppen, och spela en särskilt viktig roll för de barn och ungdomar som inte deltar i det organiserade föreningslivet eller i andra aktörers fritidsverksamhet.

Målområde 5. Hälsosamma levnadsvanor

Levnadsvanor är vanor som har stor betydelse för vår hälsa. Hur vi äter, dricker och rör på oss spelar roll för hur vi mår både fysiskt och psykiskt. Bruk av alkohol, tobak och droger men även spelproblem påverkar den fysiska och psykiska hälsan på kort och lång sikt.⁷³ Det finns vissa grupper där ohälsosamma levnadsvanor är mer riskfyllda än för andra exempelvis de med diabetes, astma, kol, schizofreni och depression. Vuxna i riskgrupp är även de med fysisk, psykisk eller kognitiv funktionsnedsättning samt socioekonomisk utsatthet.⁷⁴ Många verksamheter inom kommunen spelar en viktig roll i arbetet med att förbättra kommuninvånarnas levnadsvanor som bland annat förskola, skola och elevhälsa, samhällsplanering, fritidsverksamhet, föreningsliv samt socialtjänst.

Mål I – Den fysiska aktiviteten bland kommunens invånare ska öka

<p>Samordningsansvarig Kultur- och fritidsnämnden</p> <p>Medansvarig Kommundelsnämnderna Omsorgsnämnden Socialnämnden Äldreomsorgsnämnden Utbildningsnämnden Stadsbyggnadsnämnden Tekniska nämnden Miljönämnden</p> <p>Berörda av målet Telge Bostäder/Telge Hovsjö Telge Fastigheter</p>	<p>Indikatorer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Andel män och kvinnor 16–84 år som är stillasittande mer än 7 timmar per dag (Kolada) • Andel män och kvinnor 16–84 år som motionerar 1–2 gånger/vecka (Folkhälsokollen) • Andel vuxna som anger att de aldrig motionerar/eller är fysiskt aktiva • Andelen resor som görs med gång och cykel till arbetet och på fritiden (Resvaneundersökning Region Stockholm) • Andelen bilresor som är kortare än 5 kilometer (Resvaneundersökning Region Stockholm) • Andel kvinnor och män med fetma (Kolada) • Andel barn med övervikt och/eller fetma (Kolada) • Deltagartillfällen i idrottsaktiviteter, antal/invånare 7–20 år (flickor och pojkar) (kommunens egen statistik)
--	--

Förslag på inriktning

Många av kommuninvånarna har problem med övervikt och fetma. Det hälsofrämjande och förebyggande arbetet behöver stärkas i kommunen och skillnaderna i övervikt och fetma mellan olika grupper behöver minska. Kommunen behöver fortsätta prioritera barn och unga, men även äldre, personer med psykisk ohälsa och med funktionsnedsättning. Förskola, skola, särskola, äldreomsorg, gruppboenden, socialpsykiatri, elevhälsan och samhällsplaneringen har en viktig roll för de hälsofrämjande åtgärderna i kommunen. Den fysiska miljön behöver utformas så den underlättar till fysisk aktivitet. Fler kommuninvånare behöver använda gång, cykel och kollektivtrafik istället för bilen i sin vardag. Natur- och grönområdena behöver bli mer tillgängliga för alla med gångstråk och promenadslingar.

Fakta

Övervikt och fetma är ett folkhälsoproblem. Ohälsosamma matvanor, låg fysisk aktivitet och fetma bidrar gemensamt till 28 procent av sjukdoms-
bördan i Sverige.⁷⁵ Idag är hälften av alla vuxna män, drygt en tredjedel av

DELMÅL 2-1

TILLGÅNG TILL SÄKER
OCH NÄRINGSRIKTIG
MAT FÖR ALLA

DELMÅL 2-2

UTROT A ALLA FORMER
AV FELNÄRING

DELMÅL 3-5

FÖREBYGG OCH
BEHANDLA
DROGMISSBRUK

DELMÅL 3-8

TILLGÅNGLIGGÖR
SJUKVÅRD FÖR ALLA

DELMÅL 11-7

SKAPA SÄKRA OCH
INKLUDERANDE
GRÖNOMRÅDEN FÖR
ALLA

DELMÅL 12-8

ÖKA ALLMÄNHETENS
KUNSKAP OM
HÅLLBARA LIVSSTILAR

alla kvinnor och vart femte barn överviktiga eller feta.⁷⁶ Fysisk aktivitet och rörelse är livsviktigt för alla åldrar och är grundläggande för en god hälsa. Människors fysiska aktivitet påverkas av förutsättningar i vardagen såsom den fysiska, sociala och kulturella miljön och socioekonomiska resurser.

Förekomst av övervikt bland barn i Sverige har fördubblats och förekomst av fetma har fyrdubblats de senaste tre decennierna.⁷⁷ Studier visar att barn och unga sitter, halvligger eller står stilla under större delen av sin vakna tid.⁷⁸ Skolan är en av de viktigaste arenorna för hälsofrämjande arbete genom att åstadkomma positiva förändringar i skolbarns matvanor och fysiska aktivitet samt förebyggande av övervikt och fetma. Exempel på förebyggande insatser är skolbaserade interventioner som kombinerar insatser för matvanor och fysisk aktivitet med föräldrastöd.⁷⁹

Många äldre personer blir inlagda på sjukhus på grund av fallolyckor varje år.⁸⁰ Exempel på förebyggande åtgärder för att minska risken för fallolyckor är rörelse även för mycket gamla, helst i kombination med läkemedelsgenomgångar, utbildning/information till både äldre, anhöriga och personal.⁸¹

Sättet att utforma städer och landskap, minskade fysiska krav i arbetslivet och dagens teknik har skapat ett samhälle som hindrar fysisk aktivitet

Foto: Pontus Orre

och gynnar en stillasittande livsstil hos invånarna. Åtgärder som främjar gång och cykling är den insats som ökar fysisk aktivitet mest. Om fler ska börja gå eller cykla till skolan och arbetet behöver gång och cykling göras till de säkraste alternativen för transport.⁸² Utrymmet för barn och unga utomhus har minskat i den nya stadsbebyggelsen och i vissa fall finns inget utrymme alls. Begränsade möjligheter för barn och unga att röra sig i närmiljön påverkar välbefinnandet negativt och risken för försämrad hälsa ökar.⁸³

Nuläge

Barnfetman bland 4-åringar i Södertälje är 4,6 procent vilket är högst i Stockholms län och 52,7 procent av kommuninvånarna är överviktiga. Det betyder att mer än varannan person i Södertälje är överviktig. Andelen personer med fetma är 16,6 procent i Södertälje vilket är högre än genomsnittet i Stockholms län.⁸⁴ Fetma är vanligare bland barn och ungdomar med funktionsnedsättningar och de är även mer stillasittande.⁸⁵ Det finns ett samband mellan invånare med kort utbildning och förekomst av övervikt och fetma. Svenskfödda har bättre kostvanor än personer som är utrikesfödda.⁸⁶

Det finns goda förutsättningar i Södertälje att arbeta mot övervikt och fetma bland barn och vuxna. Barnhälsovården och elevhälsan har en tydlig roll och ett stort uppdrag i det hälsofrämjande arbetet. Kommunen erbjuder föräldragrupper och enskilda samtal med råd och stöd till föräldrar och barn. Övervikt och fetma är mer vanligt bland barn från socioekonomiska utsatta familjer och därför krävs vissa riktade insatser.

I Södertälje satsar man stort på bra måltider i skolan och förskolan. Kommunfullmäktige antog en uppdaterad version av Livsmedels- och måltidspolicy för förskola och skola i november 2018. Policyn står samtliga partier i kommunfullmäktige bakom och dokumentet är vägledande för måltidsverksamheterna. Livsmedels- och måltidspolicyn syftar bland annat till att servera mat av hög kvalitet och med bra näringsinnehåll och att genom måltiderna förebygga kostrelaterade problem som övervikt och fetma och minska risken för diabetes typ 2, högt blodtryck samt hjärt- och kärlsjukdomar.

Södertälje kommun har en låg andel resor som sker med cykel. Enligt resvaneundersökningen i länet från år 2015 sker 4 % av resorna i kommunen med cykel. Södertäljeborna kör mer bil än genomsnittet för länet – 59 % av Södertäljebornas resor sker med bil, jämfört med 41 % som är snittet för länet. Av de som har gratis parkering på arbetsplatsen kör 70 % bil till jobbet.⁸⁷

Södertälje har gott om naturreservat och grönområden. Fler av dessa områden skulle kunna bli mer tillgängliga för äldre och personer med funktionsnedsättning med anpassade gångstråk och promenadslingor. Kommunens odlingsstrategi lyfter vikten av fritidsodling och stadsodling som kan bidra till bättre hälsa genom motion och utevistelse och en större trygghet i ett grannskap. Odlingar blir ofta mötesplatser som leder vidare till andra initiativ, såsom skörde-fester, loppmarknader och grannskapssamverkan. Ekoslingan i Lina Hage är ett gott exempel på stadsodling och samverkan mellan bolagen och kommunen.⁸⁸

4,6

procent av 4-åringar i Södertälje lider av barnfetma

52,7

procent av befolkningen är överviktig.

15

procent av dödsfallen i Stockholms län i åldrarna 15–49 år orsakas av alkohol.

12

Andel (%) unga i åldersgruppen 18–29 år har använt hasch eller marijuana.

Mål J – Andelen invånare som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobak eller spel ska minska

Samordningsansvarig

Socialnämnden

Medansvarig

Kultur- och fritidsnämnden

Omsorgsnämnden

Utbildningsnämnden

Äldreomsorgsnämnden

Berörda av målet

Kommundelsnämnderna

Miljönämnden

Telge Bostäder/

Telge Hovsjö

Indikatorer

- Tobaksrökning i hem där barn i 4 veckors- samt 8 månaders ålder finns (Folkhälsokollen, Kolada)
- Andel kvinnor och män som röker dagligen (Kolada)
- Andel män och kvinnor med riskabla alkoholvanor (Kolada)
- Alkohol, tobaks, drog- och spelvanor bland flickor och pojkar i åk 9 och åk 2 på gymnasiet (Stockholmsenkäten)
- Andel män och kvinnor som har allvarliga/riskabla spelproblem (Folkhälsodata, Kommundata)

Förslag på inriktning

Utgångspunkten för kommunens hälsofrämjande och förebyggande arbete för ANDTS (alkohol, narkotika, doping, tobak och spel) bör vara en kommun fritt från narkotika och doping, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak behöver minska. För att lyckas med arbetet krävs långsiktighet, ökad samordning och samverkan mellan myndigheter och civilsamhället. Kommunen ska arbeta för att förebygga och tidigt upptäcka riskbruk av alkohol och missbruk av narkotika.

ANDTS-arbetet ska bidra till att sluta påverkbara hälsoklyftor. Det betyder att allt arbete med ANDTS ska beakta jämställdhets- och jämlikhetsperspektivet. Kommunen bör ta fram en kommunövergripande handlingsplan som utgår från den nationella ANDT-strategin för ett samlat, strategiskt och långsiktigt arbete.

Fakta

Alkohol, narkotika, doping och tobak orsakar stort lidande för dem som är beroende, deras närstående och bidrar till höga kostnader för samhället. Många verksamheter i kommuner spelar en viktig roll i det lokala ANDTS-arbetet såsom förskola, skola, elevhälsa, fritidsverksamhet och föreningsliv samt tillsyn och socialtjänst. Civilsamhället utgör ett komplement till kommunen och bidrar med värdefullt arbete inom ANDTS-området. Nästan var femte barn lever i en familj där en vårdnadshavare har ett riskabelt alkoholbruk och i två av tre misshandelsfall är alkohol inblandad. Att växa upp i ett hem med alkohol- och narkotikabruk ökar risken för eget bruk bland unga. Ungdomar som har prövat narkotika är mer drabbade av olika psykosociala besvär och trivs sämre i skolan än andra unga. En tidig debut med alkohol och narkotika riskerar att skapa störningar eller avbrott i att bli vuxen, vilket minskar möjligheten att slutföra utbildning och få ett arbete. Detta är något som i sin tur ökar risken för social utslagning, psykisk ohälsa, kriminalitet och allvarligare missbruksproblem senare i livet.⁸⁹

Rökning är den vanligaste orsaken till förtida dödlighet och orsakar runt 12 000 dödsfall varje år i Sverige och varannan rökare dör i förtid.

⁹⁰Studier visar att rökning är vanligare bland personer med kort utbildning,

låg inkomst och social utsatthet.⁹¹ Bland personer med schizofreni, bipolär sjukdom och långvarig depression röker majoriteten.⁹² Utrikesfödda män röker mer än infödda män. Vattenpipa är mer vanligt bland utrikesfödda och dess skadeeffekter är detsamma som tobaksrök.⁹³ Passiv rökning är mest skadlig för små barn som får förhöjd risk för öroninflammation, astmaanfall, irritation och infektioner i luftvägar. Rökning under graviditet skadar fostret och ökar risken för låg födelsevikt, för tidig födsel, foster- och plötslig spädbarnsdöd.⁹⁴

Alkohol är en av de riskfaktorer som bidrar mest till sjukdomsördan i Sverige. Totalt 15 procent av alla dödsfall i Stockholms län i åldrarna 15–49 år orsakas av alkoholkonsumtion. År 2018 hade 21 procent av männen och 15 procent av kvinnorna i länet ett riskabelt alkoholbruk vilket är en minskning över tid. Riskbruket är högst bland unga (16–29 år). Andelen med riskbruk är högre bland infödda svenskar och personer födda i andra nordiska länder.⁹⁵

Cannabis är den narkotika som används mest i länet och existerar oftast i form av hasch eller marijuana. Cannabisbruket har ökat bland både kvinnor och män sett till utvecklingen mellan 2002 och 2018. Andel unga i åldersgruppen 18–29 år som använt hasch eller marijuana är tolv procent. Antal unga vuxna som får slutenvård inom psykiatrin för psykotiska episoder kopplat till cannabisbruk eller en kombination av olika droger har mer än fördubblats sedan 2004. Sverige har en av de högsta siffrorna när det gäller narkotikarelaterad dödlighet i Europa. Personer med narkotikabruk återkommer ofta i olika hemlöshetssituationer.⁹⁶

I Sverige har andelen med någon grad av spelproblem minskat från sex procent till fyra procent under perioden 2015–2018. Däremot har en 50-procentig ökning skett bland personer med allvarliga spelproblem. Nära 600 000 personer (8,3 procent) uppger att de har någon i sin närhet som har eller har haft spelproblem.⁹⁷

Nuläge

Andelen personer som är dagligrökare i Södertälje är 22 procent. Ungefär en femtedel av alla barn 0–4 veckor i Södertälje, 19,9 procent, utsätts för tobaksrök av rökande föräldrar, medan snittet i Stockholms län ligger på 7,7 procent.⁹⁸ I Stockholmsenkäten för år 2020 uppger tre procent av eleverna i åk 9 och sex procent av eleverna i åk 2 på gymnasiet att de röker dagligen.

Andelen personer med riskabla alkoholvanor i Södertälje ligger på 14,6 procent för män och åtta procent för kvinnor (18–64 år).⁹⁹ I Stockholmsenkäten uppger 19 procent av killarna och 16 procent av tjejerna att de känt sig berusade någon gång den senaste månaden. Totalt 26 procent av killarna och 14 procent av tjejerna menar att de storkonsumerar alkohol en gång i månaden eller mer. Andel elever i Södertälje som upplever problem av sitt spelande uppgår till totalt fyra procent. I Stockholmsenkäten åk 2 i gymnasiet svarade 15 procent av pojkarna och nio procent av flickorna att de har använt narkotika.¹⁰⁰ Cannabis är den allra vanligaste narkotikasorten i Södertälje bland skolelever. Andelen klienter med tungt missbruk och psykisk ohälsa har ökat inom socialtjänstens missbruksvård de senaste åren.

DELMÅL 3-4

MINSKA ANTALET DÖDSFALL TILL FÖLJD AV ICKE SMITTSAMMA SJUKDOMAR OCH FRÄMJA MENTAL HÄLSA

DELMÅL 3-8

TILLGÄNGLIGGÖR SJUKVÅRD FÖR ALLA

DELMÅL 5-2

UTROTA VÅLD MOT OCH UTNYTTJANDE AV KVINNOR OCH FLICKOR

DELMÅL 5-3

AVSKAFFA TVÄNGSÄKTENSKAP OCH KÖNSSTYMPNING

DELMÅL 16-1

MINSKA VÅLDET I VÄRLDEN

DELMÅL 16-2

SKYDDA BARN MOT ÖVERGREPP, UTNYTTJANDE, MÄNNISKOHANDEL OCH VÅLD

Målområde 6. Psykisk hälsa

Varannan person i Sverige kommer någon gång i livet att drabbas av psykisk ohälsa. World Health Organisation uppskattar att psykisk ohälsa kommer att stå för den största sjukdomsbördan i världen och i Sverige år 2030.¹⁰¹ En folkhälsoutmaning av den här storleken fordrar att hela samhället prioriterar arbetet med psykisk hälsa. Samhällets kostnader för psykisk ohälsa är 135 miljarder varje år. Det finns sociala skillnader i förekomst av psykisk hälsa i samtliga åldersgrupper utifrån såväl socioekonomisk bakgrund som diskrimineringsgrunder. De mest betydelsefulla bestämningsfaktorerna till ojämlikheter i psykisk hälsa bland vuxna är kopplade till ekonomi och sysselsättning. Psykisk ohälsa har samband med sämre livsvillkor och arbetslöshet, låg lön och förhöjd dödlighet. Det finns ett samband mellan psykisk ohälsa och suicid och de flesta som begår självmord har en depression eller någon form av psykisk ohälsa.

Våld i nära relationer är ett omfattande folkhälso- och samhällsproblem, en jämställdhetsfråga och ett allvarligt brott som medför stora konsekvenser för individer, relationer och för samhället. Våldet orsakar psykiskt och fysiskt lidande för våldsutsatta kvinnor och barn och leder till höga kostnader för den enskilde och samhället.

Mål K – Det psykiska välbefinnandet bland kommunens invånare ska öka

Samordningsansvarig

Socialnämnden

Medansvarig

Kommunstyrelsen

Omsorgsnämnden

Utbildningsnämnden

Äldreomsorgsnämnden

Berörda av målet

Kultur- och fritidsnämnden

Kommundelsnämnderna

Telge Bostäder/Telge Hovsjö

Stadsbyggnadsnämnden

Utbildningsnämnden

Indikatorer

- Andelen män och kvinnor med dålig självskattad hälsa (Folkhälsokollen)
- Andelen män och kvinnor som lider av psykisk ohälsa (Folkhälsokollen)
- Psykosomatiska besvär bland skolelever (Elevhälsoenkäten och Stockholmsenkäten)

Förslag på inriktning

Arbetet behöver fokusera på att främja psykisk hälsa, förstärka tidiga insatser till personer som drabbas av psykisk ohälsa och förbättra vården och omsorgen för personer med allvarlig psykisk sjukdom.¹⁰² I arbetet med psykisk hälsa är samverkan med brukarorganisationer och civilsamhället viktigt samt att personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa är delaktiga i sin egen vård.

Skolan, hälso- och sjukvården och socialtjänsten har alla ett ansvar och ett uppdrag att arbeta med tidiga insatser till barn och unga. Tidiga och tillgängliga insatser är viktiga för att förebygga ohälsa bland för barn och unga. Bättre arbetssätt och metoder behövs för att tidigt identifiera och ge stöd till den här målgruppen.

Det suicidpreventiva arbetet utgår ifrån kommunens handlingsplan för suicidprevention. Handlingsplanen är ett levande dokument och ska

Foto: Mikael Lindén

revideras när nya behov uppstår. Andra åtgärder kan vara aktuella som bland annat ökad samverkan med regionen samt skapa miljöer som minskar möjligheten att begå suicid.

Fakta

God psykisk hälsa och psykiskt välbefinnande är en förutsättning för ett fungerande vardagsliv, god livskvalitet och balans i livet. De första åren lägger en viktig grund för barn och ungas psykiska hälsa senare i livet. Därför är tidiga insatser en bra investering för att främja och förebygga ohälsa. Skyddsfaktorer för barn och unga är goda relationer till familj och jämnåriga, stöd från föräldrar och andra vuxna, god kost, motion och sömn. Grunden för en god psykisk hälsa tar skada om barn under sina tidiga levnadsår är med om bristande omsorg, våld och övergrepp och otrygghet i relationen till sina föräldrar. Åtgärder för att stötta föräldrar i sin föräldraroll kan öka chanserna för god psykisk hälsa hos barn.¹⁰³

Många skolbarn uppger att de har psykisk ohälsa och antalet som får psykiatriska diagnoser har ökat.¹⁰⁴ Ungdomar med en funktionsnedsättning har sämre psykisk ohälsa jämfört med andra ungdomar. Psykiska besvär är också högre bland unga hbtq-personer än hos heterosexuella unga vuxna. Studier visar att när barn får kunskap om psykisk ohälsa,

Tidiga och tillgängliga insatser för barn och unga är viktiga för att förebygga psykisk ohälsa.

18

Andelen (%) vuxna i Södertälje med nedsatt välbefinnande

8,2

Andelen (%) vuxna i Södertälje med depression eller ångest

socialt stöd från lärare samt upplever samhörighet med skolan minskar problem som nedstämdhet, oro och ångest. Mobbning och utfrysning i förskola och skola ökar barns psykiska ohälsa och har samband med självmordsförsök och självmord.¹⁰⁵

De flesta vuxna i Sverige uppger att de har ett gott eller mycket gott psykiskt välbefinnande men samtidigt är psykiatriska diagnoser den vanligaste orsaken till sjukskrivning. Ofrivillig ensamhet är en riskfaktor för psykisk och fysisk ohälsa och kan leda till depression, starka skamkänslor, missbruk av alkohol och andra droger. Ensamhet är en av de vanligaste orsakerna till försämrad livskvalité hos äldre personer mellan 65 och 80 år. Ungefär en fjärdedel av alla äldre känner sig ensamma.¹⁰⁶ Ensamhet kan leda till högt blodtryck och inflammation i kroppen som i sin tur kan öka risken för hjärtinfarkt, stroke och demens.¹⁰⁷ Varje år begår ungefär 1 500 personer självmord i Sverige och 50 000 försöker begå självmord. Tidigare suicidförsök är den högsta riskfaktorn för att försöka begå självmord igen.

Forskning visar att fysisk aktivitet är verksamt mot lättare psykisk ohälsa som t.ex. måttlig depression, ångest eller stressrelaterad psykisk ohälsa som vid utmattningssyndrom.¹⁰⁸ Närhet till natur och grönområden har stor betydelse för den psykiska hälsan. För att människorna ska nyttja grönområden regelbundet behöver de ligga nära bostaden eller arbetet. Naturen är ofta inte tillgänglig för personer med funktionsnedsättning, men de bör erbjudas samma möjligheter som andra att ta del av olika friluftsanläggningar och arrangemang.¹⁰⁹

Foto: Pontus Orr

Nuläge

I Södertälje kommun finns ett långsiktigt arbete på området psykisk ohälsa med ett gemensamt ansvarstagande från berörda aktörer. För vuxna i Södertälje med psykisk funktionsnedsättning finns olika former av boenden, boendestöd och arbetsträningsverksamhet. Andelen vuxna med nedsatt välbefinnande i Södertälje är 18 procent och andelen med depression eller ångest är 8,2 procent.¹¹⁰ Nedsatt välbefinnande är vanligare hos kvinnor än män och högre bland unga än äldre. Bland äldre över 65 år (med hemtjänst) har 12 procent svåra besvär av ångslan, oro eller ångest.¹¹¹ Äldre rapporterar också upplevd ensamhet och social isolering. Skolelever i Södertälje uppger minst två psykosomatiska symtom i veckan såsom huvudvärk och sömnproblem.¹¹² Unga med autismspektrum är en utsatt grupp och uppger ofta att de har självmordstankar i jämförelse med andra unga.

I kommunen finns en handlingsplan för suicidprevention med syftet att förebygga självmordsförsök och minska antalet självmord samt förbättra stödet till närstående/efterlevande. Målet med planen är att ingen person, barn, vuxen eller äldre, ska behöva hamna i en sådan situation att självmord upplevs som den enda utvägen, ingen ska behöva ta sitt liv.

Under den senaste tioårsperioden (2009–2018) begick 154 personer, i Södertälje kommun, som var 15 år eller äldre självmord. Detta innebär att antalet självmord per 100 000 invånare i genomsnitt var 20,8 under perioden. Detta kan jämföras med hela Stockholms län som under samma period hade ett genomsnittligt självmordstal på 18,5. Fördelningen över åldersgrupper liknar den som finns för Stockholms län och för hela riket. Även könsfördelningen liknar den för hela Stockholms län och för riket i stort, med en kraftig övervikt av män. Under perioden begick 110 män (71,4%) och 44 kvinnor (28,6%) självmord i Södertälje kommun.¹¹³

Mål L – Andelen våldsutsatta i kommunen ska minska

Samordningsansvarig	Indikatorer
Socialnämnden	<ul style="list-style-type: none"> Andel individer utsatta för misshandel (Brå) Andel individer utsatta för hot (Brå) Andel individer utsatta för sexualbrott (Brå) Andel samtal med barn, där barn är målsägande vid våld och övergrepp (Barnahus Södertälje)
Medansvarig Kommunstyrelsen Kultur- och fritidsnämnden	
Berörda av målet Omsorgsnämnden Telge Bostäder/Telge Hovsjö Äldreomsorgsnämnden	

Förslag på inriktning

För att nå det övergripande nationella jämställdhetspolitiska målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina liv behöver arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, och våld i nära relationer, fortsätta att prioriteras högt i kommunen. Inriktningen för Södertälje kommuns arbete beskrivs i handlingsplanen mot våld i nära relation och hedersrelaterat våld och förtryck. I enlighet med handlingsplanen är kommunens övergripande mål att mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer ska upphöra. Planens syfte är att synliggöra, motverka och förebygga mäns våld mot kvinnor, våld i nära

204

Antal anmälda sexualbrott mot kvinnor i Södertälje år 2018

3,9

procent av misshandel i nära relation anmäls till polisen

relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt att uppmärksamma våldsutsatthet hos särskilt sårbara grupper såsom barn, äldre, personer med funktionsnedsättning och hbtq-personer.

Fakta

Våld i nära relationer förekommer i alla former av relationer, oavsett kön, ålder, religiös tillhörighet, kultur, etnicitet och sexuell identitet eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Föreställningar om kön, makt och sexualitet har en väsentlig betydelse för alla former av mäns våld mot kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck såväl som prostitution och människohandel för sexuella ändamål.¹¹⁴

I Sverige anmäldes år 2019, 28 400 fall av misshandelsbrott mot kvinnor över 18 år. En majoritet, 79 procent, begicks av närstående och andra kända gärningspersoner. Totalt 31 procent utgjordes av misshandelsbrott i en parrelation. Därutöver anmäldes 1 720 fall av grov kvinnofridskränkning. Mörkertalet är stort eftersom en stor andel våldsutsatta aldrig anmäler våldet som de utsätts för i den nära relationen.¹¹⁵

Hedersrelaterat våld och förtryck skiljer sig från övriga våldsformer genom dess kollektiva karaktär, som innebär att det kan finnas fler förövare av båda könen och att offren kan vara både kvinnor och män samt flickor och pojkar. Unga hbtq-personer har en särskild sårbarhet när det gäller våld och förtryck i hemmet. Misshandel, dödshot och kränkningar kan leda till självmordsförsök, självdestruktivitet och missbruk.¹¹⁶

Polisanmälningar om våld- och sexualbrott mot barn har ökat under en längre tid men avstannat under senare delen av 2000-talet.¹¹⁷ Våld mot barn i förskoleålder sker oftast från en vårdnadshavare. Barnmisshandel kan bestå av fysiskt eller psykiskt våld. Fysiskt våld mot barn kan vara knuffar, sparkar och slag. Psykiskt våld kan bestå av avvisande, isolering, kritik, hån, hot om övergivande eller utfrysning. Barn som ser eller hör våld i sin familj räknas som misshandel och påverkar barnet på samma sätt som om det utsätts för direkt våld eller kränkningar. När barn utsätts för våld sker det ofta upprepat. Barn som varit utsatta för våld har sämre psykisk och fysisk hälsa som vuxna. Ungefär var tionde barn i Sverige lever i familjer med våld.¹¹⁸

Våld i unga relationer, åldern 15–24 år, innebär att en ung person utsätter sin partner för våld eller att en ung person blir utsatt för våld. Utöver psykiskt, fysiskt och sexuellt våld i unga relationer är hot och kontroll över internet och sociala medier vanligt förekommande. Unga personer som är utsatta för våld är ofta inte medvetna om att de är utsatta för brottslighet. Därmed söker de inte hjälp eller anmäler till polisen i lika stor utsträckning som den vuxna befolkningen. Ungefär var femte person i åldrarna 15–24 år har utsatts för våld av en nuvarande eller tidigare partner och få har anmält händelserna till polisen.¹¹⁹

Nuläge

I Södertälje anmäldes år 2017, 136 sexualbrott och år 2018, 204 sexualbrott mot kvinnor och 45 grova kvinnofridsbrott. Antalet anmälda misshandelsbrott mot barn år 2019 i åldersgruppen 0–6 år, var 82 stycken och i åldersgruppen 7–14 år, 239 stycken. Antalet anmälningar om våldtäkt under 15

år var 27 stycken. Mörkertalet är högt för samtliga dessa brott. Ungefär 3,9 procent av misshandel i nära relation anmäls till polisen.¹²⁰

Kommunen har en handlingsplan mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck med åtgärder för de nämnder som är berörda. Det finns en bred verksamhet inom arbetet med våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck i kommunen med en specialistenhet, Relationsvåldscenter. De erbjuder stöd och behandling till den som är eller har varit utsatt eller som utövar våld i nära relationer.

Barnahus ingår i Relationsvåldscenter, som är ett samordnat stöd till barn som är utsatta för vålds- och sexualbrott. Barnahus har under 2019 genomfört 187 samtal med barn där det finns misstanke om våldsutsatthet eller sexuella övergrepp. Totalt 134 barn var mellan 0–12 år och 25 barn mellan 13–20 år.

I kommuner som samverkar i Barnahus tenderar polisanmälningar att öka. Förklaringen till detta är att medvetenheten om problematiken såväl som benägenheten att anmäla ökar när det finns en väl etablerad samverkan mellan socialtjänst, polis och åklagarmyndighet. Ungefär 60 procent av barn- och ungdomsärendena i Södertälje handlar om våld som kräver stora insatser från socialtjänsten. Många kvinnor har utöver det psykiska och fysiska våldet utsatts för ekonomiskt våld som lett till betalningsanmärkningar, skulder, arbetslöshet och sjukskrivning. Alla dessa faktorer påverkar även deras barn.¹²¹

Foto: Pontus Orrre

Bilaga 1. Definitioner

Nedan beskrivs olika begrepp och definitioner som används inom folkhälsa och folkhälsoarbete.

Hälsa och folkhälsa

Det är skillnad på hälsa och folkhälsa. Hälsa handlar om det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet och inte enbart om frånvaron av sjukdom. En god och jämlik hälsa ska ses som en resurs för samhället och inte ett mål i sig. Folkhälsa är ett begrepp för befolkningens samlade hälsotillstånd. En god folkhälsa innebär att hälsan är så god som möjligt och samtidigt så jämnt fördelat som möjligt bland olika grupper i samhället.^a

Folkhälsoarbete

innefattar planerade och systematiska insatser för att främja hälsa och förebygga sjukdom. Folkhälsoinsatser kan bedrivas av många olika samhällsaktörer och riktas till hela samhället, grupper och individer. Fokus ligger på friskfaktorer och skyddsfaktorer som håller människor friska och främjar välbefinnande och livskvalitet.

Bestämningfaktorer

Hälsa påverkas av en rad komplexa samband på olika nivåer kring individen. Bestämningfaktorer kan påverka hälsan negativt eller positivt, vilket benämns som riskfaktorer respektive skyddsfaktorer.

Livsvillkor

syftar på de förhållanden som omger en individ såsom bostad, arbete och den fysiska miljön.

Levnadsvanor

står för en individs eget agerande såsom kost, motion, sömn, sex- och samlevnadsvanor. Det finns ingen tydlig gräns mellan villkor och vanor. Livsvillkor brukar sägas vara en förutsättning för levnadsvanorna.

Skyddsfaktorer

Skyddsfaktorer och friskfaktorer främjar hälsa och förebygger ohälsa. Exempel på viktiga skyddsfaktorer är god ekonomi och nära relationer och exempel på friskfaktorer är trivsel i skolan och fysisk aktivitet. Friskfaktorer och skyddsfaktorer är utgångspunkterna för det hälsofrämjande perspektivet.

Riskfaktorer

är de bestämningfaktorer som ökar risken för ohälsa, problem eller riskbeteenden. En riskfaktor är en egenskap, en händelse, ett förhållande eller en process som ökar sannolikheten för att något negativt ska hända.

Ojämlig hälsa

systematiska skillnader i hälsa som bedöms vara åtgärdbara genom rimliga åtgärder.

Jämlik hälsa

innebär att alla människor har samma rättigheter och lika värde, samt att påverkansbara faktorer som motverkar god hälsa ska förebyggas. I arbetet för en jämlik hälsa är det av vikt att titta på de normer och föreställningar som ligger till grund för folkhälsoarbetet och vilken roll normerna/föreställningarna spelar för kommunernas invånare.

Social hållbarhet

Ett socialt hållbart samhälle är ett jämställt och jämlikt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa, utan orättfärdiga skillnader. Ett samhälle med hög tolerans där människors lika värde står i centrum, vilket kräver att människor känner tillit och förtroende till varandra och är delaktiga i samhällsutvecklingen.

^a WHO: s definition av hälsa och folkhälsa.

Bilaga 2. Styrdokument för folkhälsoarbetet

Nedan nämns ett urval av styrdokument som påverkar folkhälsoarbetet. Det finns områden och specifika målgrupper som omfattas av andra styrdokument än de som beskrivs nedan.

Barnkonventionen

Riksdagen har beslutat att göra FN:s barnkonvention till svensk lag från och med den 1 januari 2020. Syftet med att göra konventionen till lag är att ett barnrättsbaserat synsätt ska få genomslag i praktiken.^b Det innebär att kommunen är skyldig att följa barnkonventionen.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Hälso- och sjukvårdslagen, LSS-lagstiftningen och i socialtjänstlagen beskrivs rättigheter och möjligheter för alla, oavsett funktionsförmåga, till en god och jämlik hälsa samt goda levnadsvillkor. Trots lagstiftningar på området som syftar till att förändra synen på personer med funktionsnedsättning, är hälsan för gruppen mycket sämre än för den övriga befolkningen.

God och jämlik folkhälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (Prop. 2017/18:249)

Målet för förslagen i propositionen är att underlätta folkhälsoarbetet på alla samhällsnivåer. Detta genom en tydligare fördelning av ansvar på nationell nivå och bland annat utvärdering av folkhälsoarbetet med inriktning mot skillnader i fördelningen av hälsan i befolkningen.

Nationell ANDT-strategi

En strategi för ANDT arbetet har tagits fram för 2017–2020. Det övergripande målet är ett samhälle fritt från narkotika och doping, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk. I strategin lyfts tre prioriterade perspektiv som ska genomsyra ANDT-arbetet på alla nivåer i Stockholms län. Dessa är:

- Insatserna ska bidra till ökad jämlikhet i hälsa
- Jämställdhetsperspektivet ska beaktas
- Insatser för att skydda barn och unga mot eget och andras bruk av ANDT

De viktigaste förebyggande åtgärderna för unga är att begränsa tillgången till tobak, alkohol och narkotika och att påverka attityder och normer i samhället. En viktig åtgärd är även att satsa på ett tobaksförebyggande arbete eftersom forskning pekar på starka samband mellan narkotikaanvändning och dagligt rökande.

Strategi för hälsa

SKL (Sveriges kommuner och landsting) har tillsammans med medlemmarna antagit en strategi för hälsa. Strategin ska hjälpa kommuner och landsting att arbeta för en bättre hälsa bland befolkningen. Strategin har tre målområden: En god och jämlik hälsa, alla välfärdstjänster ska ha god kvalitet samt hållbart och uthålligt.^c

RUFS 2050

RUFS 2050 är en strategisk plan med ett långsiktigt perspektiv som syftar till att hantera Stockholmsregionens långsiktiga utmaningar och stärka regionens potential.

^b Regeringens proposition (SOU: 2017/18:186). Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/debatt-om-forslag/inkorporering-av-fns-konvention-om-barnets_H501SoU25 (hämtad 2018-06-14).

^c Sveriges kommuner och landsting, Strategi för hälsa, Tillsammans – varje dag lite bättre, 2018

Planen ligger till grund för bland annat kommunernas och landstingets långsiktiga planering, och är en utgångspunkt för det regionala tillväxtarbetet, regionala strukturfondsprogram och infrastrukturplanering. Målområdena 1 och 2 har uttalade folkhälsomål.^d

Regeringens strategi inom området psykisk hälsa 2016–2020

År 2015 utarbetade regeringen en ny strategi för arbetet inom området psykisk hälsa för perioden 2016–2020 vilket utgjorde grunden för de tre överenskommelserna om stöd till riktade insatser inom området psykisk hälsa, ingått mellan regeringen och SKR.

Följande fem fokusområden pekas ut som centrala för arbetet i regeringens strategi för området:

1. förebyggande och främjande insatser
2. tidiga, tillgängliga insatser
3. utsatta grupper
4. delaktighet och rättigheter
5. ledarskap och organisation.

Enligt strategin omfattar varje fokusområde personer i alla åldrar barn, unga, vuxna och äldre liksom flickor och pojkar, kvinnor och män. (källa Socialstyrelsen)

Handlingsplan mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2017–2019

Södertälje kommuns plan 2017–2019 mot våld i nära relationer har till syfte att synliggöra, motverka och förebygga våld i nära relationer. Den syftar också till att särskilt uppmärksamma våldsutsatthet hos särskilt sårbara grupper. Socialtjänsten är en nyckelaktör i arbetet med våldsutsatta kvinnor och deras barn och har även ett viktigt arbete att genomföra med våldsutövare. I Sverige har kommunerna enligt

gällande bestämmelser ett stort ansvar när det gäller att förebygga och ge stöd till kvinnor och män som är inblandade i våld i nära relationer i både hetero- som i homosexuella relationer. Handlingsplanen revideras under 2019.

^d Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen RUF5 2050 – Europas mest attraktiva storstadsregion. http://www.rufs.se/globalassets/e.-rufs-2050/rufs_regional_utvecklingsplan_for_stockholmsregionen_2050_tillganglig.pdf

Referenser

- 1 Mötesplats social hållbarhet. Vad är social hållbarhet för oss? Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/motesplats-social-hallbarhet/social-hallbarhet/> (hämtad: 2020-09-30)
- 2 *Folkhälsomyndigheten, 2019. "Faktablad - Öppna jämförelser".* Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/5341a2539ca24c2aa744cbaf3f19a723/faktablad-oppna-jamforelser-2019-18076-1.pdf> (hämtad 2019-01-17).
- 3 Grundar sig på statistik från Kolada, Folkhälsokollen, Max18 m.fl.
- 4 Regeringens proposition (SOU 2017/18:249). *God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik.* Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/god-och-jamlik-halsa---en-utvecklad_H503249 (hämtad 2018-11-01).
- 5 Rädta barnen. Valfärd - inte för alla 2019. Tillgänglig: <https://press.raddabarnen.se/documents/rappport-vaelfaerd-inte-foer-alla-88525> (hämtad: 2020-09-24)
- 6 Rädta barnen, 2018. Barnfattighedsrapport 2018. Tillgänglig <https://www.raddabarnen.se/nyheter/2018/barnfattighedsrapport-2018/> (hämtad 2020-01-16).
- 7 Socialstyrelsen, 2017. Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär. Tillgänglig: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2017-11-15.pdf> (hämtad: 2020-09-30)
- 8 Rädta barnen, 2018. Barnfattighedsrapport 2018. Tillgänglig <https://www.raddabarnen.se/nyheter/2018/barnfattighedsrapport-2018/> (hämtad 2020-01-16).
- 9 Rädta barnen, 2017. *En plats att kalla hemma. Barnfamiljer i bostadskrisens skugga.* Tillgänglig: https://www.raddabarnen.se/globalassets/dokument/rad--kunskap/arbetar-forbarn/barnfattighedsrapporter/barnfattighedsrapport_enplatsattkallahemma_2017_radda_barnen.pdf (hämtad 2020-09-30)
- 10 Socialstyrelsen (2017). Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär (?) hittade en källa med en text som var likadana på: IFAU meddelandeblad, 2015-09-08. Tillgänglig: <https://www.ifau.se/sv/Press/Meddelanden/Familjebakgrund-har-stor-betydelse-for-barns-halsa/> (hämtad 2020-09-30)
- 11 Rädta barnen, 2018. Barnfattighedsrapport 2018. Tillgänglig: <https://www.raddabarnen.se/nyheter/2018/barnfattighedsrapport-2018/> (hämtad 2020-01-16).
- 12 Ramboll (2018). Rapport. Fördjupad kartläggning av akut och långvarig hemlöshet Södertälje kommun
- 13 Barnbokslutet 2017, Södertälje kommun
- 14 Södertälje kommun. Styrande dokument. Markanvisningspolicy 2018, Södertälje kommun. Tillgänglig: <https://www.sodertalje.se/kommun-och-politik/styrande-dokument/>
- 15 Regeringens proposition 2017/18:249. *God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik.* Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/god-och-jamlik-halsa---en-utvecklad_H503249 (hämtad 2018-11-01).
- 16 Hälsa och välfärd hos barn och unga med funktionsnedsättning. Östersund: Statens folkhälsainstitut; 2012.
- 17 Folkhälsomyndigheten. Föräldrastöd – är det värt pengarna? <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/96c8eeff924946d880ce04d30c520bb7/foraldrastod-en-lonsam-satsning-halsoekonomiska-analyser-folkhalsomyndigheten.pdf>
- 18 Södertälje kommun <https://www.sodertalje.se/omsorg-och-socialt-stod/barn-ungdom-och-familj/stod-till-barn-unga-och-foraldrar/genetfamiljecentral/> (hämtad 2020-09-30)
- 19 Barnbokslutet 2017, Södertälje kommun
- 20 Regeringens proposition 2017/18:249. *God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik.* Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/god-och-jamlik-halsa---en-utvecklad_H503249 (hämtad 2018-11-01).
- 21 Skolverket, 2018 Läroplan för grundskolan, fritidsklassen och förskolan Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/download/18.192dfce916aff44f9a-f6a4/1560325112335/F%C3%B6rslag%20%C3%A4roplan%20grundskolan.pdf> (hämtad 2020-09-30)
- 22 Folkhälsomyndigheten, Sveriges kommuner och länsting (2018). Öppna jämförelser folkhälsa, 2019
- 23 Folkhälsomyndigheten (2017) Förskolans påverkan på barns hälsa – en genomgång av den vetenskapliga litteraturen. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/3adbb7a81de44a8b8a8f4bfa29b8306c/forskolans-paverkan-barns-halsa-01086.pdf> (hämtad 2020-09-30)
- 24 Ibid.
- 25 Skolverket. Läroplan för förskolan. Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-for-forskolan/laroplan-lpfo-18-for-forskolan> (Hämtad 2020-04-20)
- 26 Boverket. Boverkets allmänna råd (2015:1) om fria för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/lag--ratt/forfattningssamling/gallande/fri---bfs-20151/> (hämtad 2020-09-30)
- 27 Södertälje kommun. Utbildningsnämndens verksamhetsplan år 2020.
- 28 Skolverket. Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet. Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr11-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet> (hämtad 2020-09-30)
- 29 Skolverket, 2020-09-14. Främja trygghet och studiero. Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/le-da-och-organisera-skolan/vardegrund-och-arbetsmiljo/framja-trygghet-och-studiero> (hämtad 2020-09-30)
- 30 Regeringens proposition 2017/18:249. *God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik.* Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/god-och-jamlik-halsa---en-utvecklad_H503249 (hämtad 2018-11-01).

- ³¹ Sveriges Riksdag. Skollag (2010:800). Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800 Diskrimineringslag (2008:567). Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/diskrimineringslag-2008567_sfs-2008-567 (hämtad 2020-09-30)
- ³² Boverket (2015). Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö.
- ³³ Ibid.
- ³⁴ Folkhälsomyndigheten. Fysisk aktivitet – rekommendationer. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livs-villkor-levnadsvanor/fysisk-aktivitet-och-matvanor/fysisk-aktivitet--rekommendationer/> (Hämtad: 2020-09-24)
- ³⁵ Statistik från Kolada.
- ³⁶ Utbildningsnämndens verksamhetsplan 2020, Södertälje kommun
- ³⁷ Kultur- och fritidsnämndens verksamhetsplan 2020, Södertälje kommun
- ³⁸ Bergmark, Åke, 2015. *Ekonomiskt bistånd: försörjningsvillkor och marginalisering – ett hinder för jämlik hälsa*. Tillgänglig: http://kommissionjamlikhalsa.se/wp-content/uploads/2016/05/1.-ekonomiskt-bistand_slutlig.pdf (hämtad 2019-01-15).
- ³⁹ Mattsson, Lisa (2019). Arbetsmarknadsverksamhet– nu läge och framtid, Södertälje kommun
- ⁴⁰ Sveriges kommuner och landsting (2011). Kommunerna och arbetsmarknadspolitiken – En redogörelse för aktuell lagstiftning och samverkansformer
- ⁴¹ *Sveriges kvinnolobby*, 2017. "Jämställd etablering av nyanlända" Tillgänglig: <http://sverigeskvinnolobby.se/blog/projekt/jamstalld-etablering-av-nyanlanda> (hämtad 2019-05-01).
- ⁴² (SOU:2017:9). *Det handlar om oss. Unga som varken arbetar eller studerar*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/4929b6/contentassets/8c80288aa8224d4c869f129b957d1848/det-handlar-om-oss--unga-som-varken-arbetar-eller-studerar-sou-20179.pdf> (hämtad 2019-04-15).
- ⁴³ Ibid.
- ⁴⁴ SCB, 2013. *Förutsättningar i arbetslivet – En undersökning om diskriminering i arbetslivet och arbetssituationen för personer med funktionssättning*. Tillgänglig: <https://www.scb.se/contentassets/d7bebf84499e4f6ab1cfe36a7428e18b/forutsattningar-i-arbetslivet.pdf> (hämtad 2019-04-20).
- ⁴⁵ Mattsson, Lisa (2019). Arbetsmarknadsverksamhet– nu läge och framtid, Södertälje kommun
- ⁴⁶ Statistik från Kolada.
- ⁴⁷ Skollagen kap 29 § 9 https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800
- ⁴⁸ Regeringen, (SOU:2017:9). *Det handlar om oss. Unga som varken arbetar eller studerar*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/4929b6/contentassets/8c80288aa8224d4c869f129b957d1848/det-handlar-om-oss--unga-som-varken-arbetar-eller-studerar-sou-20179.pdf> (hämtad 2019-04-15).
- ⁴⁹ Regeringskansliet, Kulturdepartementet, 2018. *Strategi för en stark demokrati – främja, förankra, försvara* Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/49e20a/contentassets/64308b0cc8a14ddb8532ff541369c602/strategi-for-en-stark-demokrati--framja-forankra-forsvara.pdf> (hämtad 2020-01-20)
- ⁵⁰ Sveriges kommuner och landsting (SKL) 2009. *Rätt att rösta-diskussionsunderlag inför dialogmöten*. Tillgänglig: <https://skr.se/download/18.430f8b0b145ac911ed685903/1400074752319/skl-slutrappport-ratt-att-rosta.pdf> (hämtad 2020-02-01)
- ⁵¹ SCB, *Befolkningens internetanvändande*. Tillgänglig: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/befolkningens-it-anvandning/> (hämtad 2020-02-01) **och** *Svenskarna och internet, 2018*. "Svenskarna och internet – en årlig studie av svenskarnas internetvanor". Tillgänglig: <http://svenskarnaochinternet.se/> (hämtad 2020-02-25)
- ⁵² SOU 2016:13. *Palett för ett stärkt civilsamhälle*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2016/02/sou201613/> (hämtad 2020-02-01)
- ⁵³ Valmyndigheten 2018. Tillgänglig: <https://data.val.se/val/val2018/slutresultat/K/kommun/01/81/index.html>
- ⁵⁴ Nuläges- och behovsanalys för att kartlägga och motverka segregation i Södertälje kommun, WSP, 2019, sid.33f
- ⁵⁵ Statistik från Folkhälsokollen.
- ⁵⁶ Boverket, "Folkhälsa och fysisk aktivitet". Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/uppdrag/avslutade-uppdrag/folkhalsa-och-fysisk-aktivitet/> (hämtad 2019-03-25).
- ⁵⁷ Folkhälsomyndigheten. Samhällsplanering och hälsa. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livs-villkor-levnadsvanor/miljohalsa-och-halsoskydd/samhallsplanering/> (hämtad: 2020-04-19)
- ⁵⁸ Boverket, 2013. *Planera för rörelse! – en vägledning om byggd miljö som stimulerar till fysisk aktivitet i vardagen*. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/publikationer/2013/plane-ra-for-rorelse/> (hämtad: 2019-03-20).
- ⁵⁹ Regeringens proposition (SOU:2017/18:249) *God och jämlik hälsa – En utvecklad folkhälsopolitik*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/04/prop.-201718249/>
- ⁶⁰ Omgivningens betydning för fysisk aktivitet – Litteraturstudie af sammenhængen mellem byens indretning og fysisk aktivitet, Sundhedsstyrelsen 2019
- ⁶¹ Global Action Plan 2018–2030 "More Active People for a Healthier World". En svensk översättning av de fyra faktorer som pekas ut i WHO:s handlingsplan finns i rapporten "Planeringsverktyg – stödjande fysiska livsmiljöer" (Stigell och Didriksson, 2020)
- ⁶² Regeringens proposition (SOU:2017/18:249) *God och jämlik hälsa – En utvecklad folkhälsopolitik*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/04/prop.-201718249/>
- ⁶³ Miljö- och klimatprogram Södertälje kommun 2018–2022
- ⁶⁴ Cykelplan 2019 Södertälje kommun
- ⁶⁵ Folkhälsomyndigheten. Samhällsplanering och hälsa. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livs-villkor-levnadsvanor/miljohalsa-och-halsoskydd/samhallsplanering/> (hämtad 2020-04-19)

- ⁶⁶ Regeringens proposition (SOU:2017/18:249) *God och jämlik hälsa – En utvecklad folkhälsopolitik*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/04/prop.-201718249/>
- ⁶⁷ Värdering av stadskvaliteter. PM – Sammanfattning av metod och resultat. 2011-04-12. Spacescape. <http://www.spacescape.se/wp-content/uploads/2015/05/stadskvaliteter.pdf>
- ⁶⁸ Statens folkhälsoinstitut (2010). Bostadsområdet – en hälsofrämjande arena. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/bf8d206d3dce-41409245def4b8436732/bostadsområdet-halsoframjande-arena.pdf>
- ⁶⁹ Trafikstrategi Södertälje kommun. Tillgänglig: <https://www.sodertalje.se/globalassets/styrande-dokument/trafikstrategi.pdf> (hämtad: 2020-09-30)
- ⁷⁰ Regeringens proposition (SOU:2017/18:249) *God och jämlik hälsa – En utvecklad folkhälsopolitik*. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2018/04/prop.-201718249/>
- ⁷¹ Statistik från Kolada.
- ⁷² Trafikstrategin Södertälje kommun. Tillgänglig: <https://www.sodertalje.se/globalassets/styrande-dokument/trafikstrategi.pdf> (hämtad: 2020-09-30)
- ⁷³ Folkhälsoguiden, region Stockholm, 2017-07-10. Tillgänglig: <https://www.folkhalsoguiden.se/amnesomraden/levnadsvanor/> (hämtad 2019-03-20)
- ⁷⁴ Socialstyrelsen, Vuxna med särskild risk- som har ohälsosamma matvanor- webbaserad intervention. Tillgänglig: <https://roi.socialstyrelsen.se/riktlinjer/nationella-riktlinjer-for-prevention-och-behandling-vid-ohalssamma-levnadsvanor/5/> (hämtad 2019-11-15).
- ⁷⁵ Region Stockholms handlingsprogram mot fetma och övervikt 2016-2020 Tillgänglig: <https://www.folkhalsoguiden.se/amnesomraden/levnadsvanor/handlingsprogram-overvikt-och-fetma/> (hämtad 2019-10-19).
- ⁷⁶ Ibid.
- ⁷⁷ Folkhälsomyndigheten, 2020-07-07. Mat och fysisk aktivitet. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/fysisk-aktivitet-och-matvanor/> (hämtad 2019-10-19).
- ⁷⁸ Folkhälsoguiden, 2019-04-29. Ny studie visar på vikten av insatser av mer fysisk aktivitet för barn. Tillgänglig: [https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2019/april/ny-studie-visar-pa-vikten-av-insatser-for-mer-fysisk-aktivitet-bland-barn/Folkhalsoguiden, 2017."Levnadsvanor](https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2019/april/ny-studie-visar-pa-vikten-av-insatser-for-mer-fysisk-aktivitet-bland-barn/Folkhalsoguiden, 2017.). Tillgänglig: <https://www.folkhalsoguiden.se/amnesomraden/levnadsvanor/> (hämtad 2019-02-15).
- ⁷⁹ Centrum för samhällsmedicin och folkhälsoepidemiologi. Faktabladd 2019:4 Stora skillnader i förekomst av övervikt och fetma hos barn mellan kommuner i Stockholms län. Tillgänglig: <https://www.folkhalsoguiden.se/globalassets/verksamheter/forskning-och-utveckling/centrum-for-epidemiologi-och-samhallsmedicin/folkhalsoguiden/rapporter-och-faktabladd/faktabladd-2019.4-stora-skillnader-i-forekomst-av-overvikt-och-fetma-hos-barn-mellan-kommuner-i-stockholms-lan.pdf> (hämtad: 2019-11-15). Region Stockholms handlingsprogram mot fetma och övervikt 2016-2020 Tillgänglig: <http://dok.slso.sll.se/CES/FHG/Folkhalsoarbete/Informationsmaterial/Handlingsprogram-overvikt-fetma-2016-2020.pdf> (hämtad: 2020-09-30)
- ⁸⁰ Sveriges kommuner och landsting, 2009. *Fallskador bland äldre. En sammanfattning av en kunskapsöversikt om fallskador*. Tillgänglig: <http://webbutik.skl.se/sv/artiklar/fallskador-bland-aldre-en-sammanfattning-av-en-kunskapsoversikt-om-fallskador.html>
- ⁸¹ Socialdepartementet, 2019. Pressmeddelande. Nya åtgärder ska hjälpa till att förebygga fallolyckor hos äldre. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/08/nya-atgarder-ska-hjalpa-till-att-forebygga-fallolyckor-hos-aldre-ny-sida> (hämtad: 2020-09-30)
- ⁸² Statens folkhälsomyndighet. 2008:31. Aktiv transport – på väg mot bättre förutsättningar för gång och cykeltrafik. Tillgänglig: https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/9621865e6bbc4d2c94ea689596bc73e3/r200831_aktiv_transport_08111.pdf (hämtad: 2020-09-30)
- ⁸³ Boverket, 2015. *Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö*. Tillgänglig: <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2015/gor-plats-for-barn-och-unga-bokversion.pdf> (hämtad 2019-10-14)
- ⁸⁴ Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin. Folkhälsokollen. Tillgänglig: <http://folkhalsokollen.se/jamfor-omraden/kartor> (hämtad: 2020-09-30)
- ⁸⁵ Vårdgivarguiden Stockholms läns landsting. Funktionsnedsättning 2019-04-29. Tillgänglig: <https://vardgivar-guiden.se/kunskapsstod/halsoframjande-arbete/overvikt-och-fetma/aktorer-i-hpo/funktionsnedsattning/> (hämtad 2019-11-15)
- ⁸⁶ Region Stockholms handlingsprogram mot fetma och övervikt 2016-2020 Tillgänglig: <https://www.folkhalsoguiden.se/amnesomraden/levnadsvanor/handlingsprogram-overvikt-och-fetma/> (hämtad 2019-10-19)
- ⁸⁷ Södertälje kommuns cykelplan 2019-2023. Tillgänglig: <https://www.sodertalje.se/bo-och-bygga/sodertalje-vaxer/strategi/planering/cykelplan2/> (hämtad: 2020-09-30)
- ⁸⁸ Södertälje kommuns odlingsstrategi. Tillgänglig: <https://www.sodertalje.se/globalassets/styrande-dokument/odlingsstrategi-2018-2030.pdf> (hämtad: 2020-09-30)
- ⁸⁹ Strategi och handlingsplan för ANDT-arbetet i Stockholms län 2017-2020. Tillgänglig: <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/tjanster/publikationer/2017/strategi-och-handlingsplan-for-andt-arbetet-i-stockholms-lan-2017-2020.html> (hämtad: 2020-09-30)
- ⁹⁰ Regeringens skrivelse 2015/16:86. En samlad strategi för alkohol, narkotika, dopnings, och tobakspolitiken 2016-2020. Tillgänglig: <https://data.riksdagen.se/fil/B6EF9E5D-0694-4E81-9DBA-> (hämtad 2019-06-15)
- ⁹¹ Folkhälsoguiden, 2018. "Tobakspreventiv satsning kan bidra till en mer jämlik hälsa". Tillgänglig: <http://folkhalsoguiden.se/nyheter/tobakspreventiv-satsning-kan-bidra-till-en-mer-jamlik-halsa/> (hämtad: 2019-03-01).
- ⁹² Socialstyrelsen. Kvalitetsindikatorer. Rökning. Tillgänglig: <https://roi.socialstyrelsen.se/kvalitetsindikatorer/rokning/cac77894-7f52-4c12-81a8-632d2d5bb212> (hämtad: 2019-11-15).
- ⁹³ Norsjö kommun genom WHO. Rökning av vattenpipa. Tillgänglig: <https://www.norsjo.se/default.aspx?id=19206&ptid=0> (hämtad 2020-01-15).

- ⁹⁴ Region Gävleborg. Skydda barn mot tobaksrök. Tillgänglig: <https://www.1177.se/Gavleborg/liv--halsa/tobak-och-alkohol/skydda-barn-mot-tobaksrok/> (hämtad: 2020-05-20)
- ⁹⁵ Folkhälsomyndigheten, 2020-05-20. Alkoholkonsumtion i befolkningen. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/utveckling-inom-andts-anvandning-och-ohalsa/bruk/alkoholkonsumtion-i-befolkningen/> Folkhälsorapport 2019. Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin Stockholms län. Tillgänglig: https://www.folkhalsorapportstockholm.se/globalassets/verksamheter/forskning-och-utveckling/centrum-for-epidemiologi-och-samhallsmedicin/folkhalsorapporten/rapporter-pdf/folkhalsorapport_191113_webb_korr.pdf (hämtad: 2020-04-20).
- ⁹⁶ Folkhälsomyndigheten, 2020-03-16. Cannabisanvändningen bland befolkningen. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/levnadsvanor/cannabisanvandning-i-befolkningen/>
- ⁹⁷ Folkhälsomyndigheten. "Allvarliga spelproblem ökar bland kvinnor". Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2019/april/allvarliga-spelproblem-okar-bland-kvinnor/> (hämtad 2019-09-20)
- ⁹⁸ Kolada. Tillgänglig: <https://www.kolada.se/>
- ⁹⁹ Centrum för samhällsmedicin och epidemiologi. Folkhälsokollen. Tillgänglig: <http://www.folkhalsokollen.se/jamfor-omraden/kartor> (hämtad 2020-02-15).
- ¹⁰⁰ Stockholmsenkäten 2020.
- ¹⁰¹ Folkhälsomyndigheten. Psykisk hälsa och suicidprevention. Lägesrapport 2018. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/49e2c585bdd-c480798d89683650ca67d/psykisk-halsa-suicidprevention-lagesrapport-2018-19006.pdf> (hämtad: 2020-09-30)
- ¹⁰² Uppdrag psykisk hälsa, Överenskommelse psykisk hälsa 2019. Tillgänglig: <https://www.uppdragpsykiskhalsa.se/wp-content/uploads/2019/06/%C3%96K-psykisk-h%C3%A4lsa-2019.pdf> (hämtad: 2020-09-30)
- ¹⁰³ Uppdrag Psykisk hälsa. "Skydds- och riskfaktorer för psykisk ohälsa". Tillgänglig: <https://www.uppdragpsykiskhalsa.se/skydds-och-riskfaktorer-for-psykisk-ohalsa/> (hämtad 2020-01-15).
- ¹⁰⁴ Socialstyrelsen, 2017-12-13. Kraftig ökning av psykisk ohälsa hos barn och unga. Tillgänglig: <https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/pressrum/press/kraftig-okning-av-psykisk-ohalsa-bland-barn-och-unga-vuxna/> Regeringen, pressmeddelande. (hämtad: 2020-09-30)
- ¹⁰⁵ Folkhälsomyndigheten, 2019-12-09. Skolans betydelse för barns psykiska hälsa. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/barn-och-unga--psykisk-halsa/skola-och-psykisk-halsa/> (hämtad: 2020-09-30)
- ¹⁰⁶ Regeringen, pressmeddelande. "Regeringen stöttar projekt för att minska äldres ensamhet". Publicerad mellan 2014-2019. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/pressmeddelande/2018/08/regeringen-stottar-projekt> (hämtad: 2019-04-20).
- ¹⁰⁷ Karolinska institutet (2020). Ensamhet – ett hot mot vår hälsa. <https://ki.se/forskning/ensamhet-ett-hot-mot-var-halsa> (hämtad: 2020-09-30)
- ¹⁰⁸ Fysioterapeuterna, 2017. Fysisk aktivitet din väg till bättre fysisk hälsa. Tillgänglig: <https://www.fysioterapeuterna.se/globalassets/professionsutveckling/kompetensutveckling/levnadsvanor/psykisk-halsa-a5-broschyrutskrift.pdf>.
- ¹⁰⁹ Statens folkhälsoinstitutet, 2009. Grönområden för fler. En vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/f5981a14af284331aa957f724bb-dbcf4/r2009-2-gronomraden-for-fler> (hämtad: 2020-09-20)
- ¹¹⁰ Kolada. Tillgänglig <https://www.kolada.se/>
- ¹¹¹ Ibid.
- ¹¹² Stockholmsenkäten 2018.
- ¹¹³ Statistik från Nationellt centrum för suicidforskning och prevention (NASP).
- ¹¹⁴ Sveriges kommuner och regioner (2016). SKR 2016/17:10 En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Tillgänglig: <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2016/11/nationell-strategi-for-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor> (hämtad: 2019-08-20) NCK. Kriminalstatistik och våldsutsatthet. Tillgänglig <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/att-mata-vald/kriminalstatistik-och-valdsutsatthet/>
- ¹¹⁵ Brå kriminalstatistik. tillgänglig: <https://www.bra.se/statistik/kriminalstatistik.html> (hämtad 2019-12-01)
- ¹¹⁶ Länsstyrelsen Värmland, 2017. "Handbok våld i nära relationer" Tillgänglig: <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.710ed317161746d8052c06d/1526067908426/handbok-vald-reviderad-2017.pdf> (hämtad: 2020-02-20).
- ¹¹⁷ Brå, 2011. Den polisanmälda barnmisshandeln. Utvecklingen fram till 2009. Tillgänglig: https://www.bra.se/download/18.1c89fef7132dd6d7b4980005469/1371914736195/2011_16_polisanmald_barnmisshandel.pdf
- ¹¹⁸ Barnhus Linköping Tillgänglig: <http://barnhuslinkoping.se/ar-du-foralder/barnmisshandel/> (hämtad: 2020-01-20).
- ¹¹⁹ Brå kriminalstatistik. Var femte ungdom utsatt för brott i nära relation. Tillgänglig: <https://www.bra.se/om-bra/nytt-fran-bra/arkiv/press/2018-06-15-var-femte-ungdom-utsatt-for-brott-i-nara-relation.html>
- ¹²⁰ Brå kriminalstatistik. tillgänglig: <https://www.bra.se/statistik/kriminalstatistik.html>
- ¹²¹ Socialnämndens verksamhetsplan, Södertälje 2020.

Enheten för utredning och hållbarhet

Besök: Stadshuset, Nyköpingsvägen 26, Södertälje

Tel: 08-523 010 00 (kontaktcenter)

E-post: info@sodertalje.se

www.sodertalje.se